

PK-YRITYSBAROMETRI KEVÄT 2020

Sisällys

ESIPUHE	3
TIIVISTELMÄ	4
1. AINEISTO	6
2. PK-YRITYKSET KANSANTALOUDESSA	9
3. SUHDANTEET	10
3.1 Yleiset suhdannenäkymät	10
3.2 Liikevaihto	12
3.3 Kannattavuus	13
3.4 Vakavaraisuus	14
3.5 Investoinnit	15
3.6 Innovaatiot sekä tuotannon ja tuotteiden kehitys	16
3.7 Henkilökunnan määrä	17
3.8 Vienti ja liiketoiminta ulkomailla	18
3.9 Tuonti	19
3.10 Tuotantokustannukset	20
3.11 Inflaatio-odotukset	21
4. PK-YRITYSTEN KEHITTYMINEN JA KANSAINVÄLISTYMINEN	22
4.1 Kasvu	22
4.2 Uusiutuminen	24
4.3 Kansainvälistyminen	25
5. TOIMINTAYMPÄRISTÖ	27
5.1 Pk-yritysten rahoitus	27
5.2 Maksuvaikeudet	32
5.3 Työllistäminen ja osaavan työvoiman turvaaminen	33
5.4 Suhdannetilanteeseen sopeutuminen	35
5.5 Ilmastonmuutoksen hillitseminen	37
5.6 Omistajanvaihdokset	40
5.7 Puhelinmarkkinointi	41
6. YHTEENVETO ALUEELLISISTA TULOKSISTA	42
PK-YRITYSBAROMETRIN ALUEJAKO	44

PK-YRITYSBAROMETRI

Kustantaja:
Suomen Yrittäjät ry
PL 999, 00101 Helsinki
puhelin 09 229 221

TÄMÄN RAPORTIN OVAT LAATINEET SUOMEN YRITTÄJIEN:

- pääekonomisti **Mika Kuismanen**
- ekonomisti **Petri Malinen**
- ekonomisti **Sampo Seppänen**

Julkaisun ulkoasu ja taitto:
graafinen suunnittelija Lea Hult, Aste Helsinki Oy

Esipuhe

Suomen Yrittäjät, Finnvera sekä työ- ja elinkeinoministeriö tekevät kaksi kertaa vuodessa Pk-yritysbarometrin, joka kuvaa pienten ja keskisuurten yritysten toimintaa ja taloudellista toimintaympäristöä. Kevään 2020 Pk-yritysbarometri perustuu 4 600 pk-yrityksen vastauksiin. Se kuvaa siten kattavasti suomalaisten pk-yritysten käsityksiä taloudellisen toimintaympäristön muutoksista sekä yritysten liiketoimintaan ja kehitysnäkymiin vaikuttavista tekijöistä.

Raportissa tarkastellaan pk-yritysten suhdanneodotuksia ja kehitystä, kasvua ja uusiutumista, kansainvälistymistä, työvoiman saatavuutta sekä investointeja ja rahoitustilannetta. Tällä kertaa tarkastellaan myös ilmastonmuutoksen hillintään liittyviä toimia pk-yrityksissä. Barometri julkistetaan sekä valtakunnallisena että alueellisina raportteina. Valtakunnallisessa raportissa tuloksia käsitellään koko pk-sektorin näkökulmasta ja myös päätoimialoittain teollisuuteen, rakentamiseen, kauppaan ja palveluihin jaoteltuna. Alueraportteissa kehitystä verrataan kyseisen alueen yritysten ja lähialueiden sekä koko maan välillä.

Helsingissä 12.2.2020

Mikael Pentikäinen
toimitusjohtaja
Suomen Yrittäjät

Pauli Heikkilä
toimitusjohtaja
Finnvera Oyj

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Ilona Lundström
osastopäällikkö
työ- ja elinkeinoministeriö

Tiivistelmä

Pienten ja keskisuurten yritysten odotukset lähiajan suhdannekehityksestä ovat säilyneet lähes viime syksyn tasolla. Muutos pk-yritysten suhdanneodotuksissa on syksyn 2019 barometriin verrattuna pieni, mutta negatiivinen. Kansantalouden kasvun hidastuessa, suhdannenäkymien saldoluku laski edelleen lievästi, ja sai arvon yhdeksän. Laskua edellisestä barometrasta on yksi yksikkö ja vuoden takaisesta viisi yksikköä.

Odotusten heikkeneminen vastaa pitkälle yleistä käsitystä talouden kehityksestä. Talouskasvu on hidastunut Suomessa. Kehitys on ollut samansuuntainen myös kaikilla keskeisillä markkina-alueillamme. Tällä hetkellä Suomen talouskasvu on lähinnä yksityisen kulutuksen varassa.

Pk-yrityksistä 26 prosenttia arvioi suhdanteiden paranevan seuraavien 12 kuukauden aikana ja 17 prosenttia uskoo niiden heikkenevän. Toimi-aloittain tarkasteltuna suurin muutos tapahtui kaupassa ja teollisuudessa. Myös rakentamisessa tapahtui lievä negatiivinen muutos. Positiivisimmat suhdanneodotukset ovat palveluissa. Vaimeinta kehitys on kaupan alalla, jossa tilannetta kuvaava saldoluku on muita päätoimialoja heikompi ja laski ainoana toimialana negatiiviseksi.

Liikevaihdon kasvu hiipuu eivätkä yritykset investoi

Pk-yritysten odotukset liikevaihdon kehityksestä vastaavat pitkälti yleisiä suhdanneodotuksia. Odotukset ovat laskeneet lievästi samaan aikaan kun yleiset suhdanneodotukset ovat heikentyneet. Saldoluku laski hieman syksyn barometrissa, ja sai arvon 22. Tämä on selvästi alle hyvän talouskehityksen pitkäaikaisen keskiarvon.

Kannattavuusodotukset pk-yrityksissä ovat heikentyneet lievästi samaan aikaan kun talouskasvu on hidastunut. Saldoluku laski syksystä yhdellä yksiköllä, ja on nyt kymmenen. Odotukset kannattavuudesta ovat selvästi alle pitkän aikavälin keskiarvon ja kaukana hyvien taloudellisten olojen tasosta, joka on 30 yksikön luokkaa.

Arviot pk-yritysten investointien lähiajan kehityksestä pysyivät negatiivisina. Talouskehityksen hidastumisen seurauksena kaikkien toimialojen investointien saldoluku painui negatiiviseksi. Rakentamisessa ja kaupassa odotukset investointien lähiajan kehi-

tyksestä ovat heikoimmat. Muutos syksystä on kuitenkin kahtiajakoinen: samaan aikaan kun teollisuuden investointiodotukset laskivat selvästi, kaupassa tilanne hieman koheni. Investointien kehitys kertoo pk-yritysten heikosta uskosta talouden pidemmän aikavälin kehitykseen.

Pk-yrityksiin syntyy uutta työtä aiempaa hitaammin

Parin vuoden takainen taloudellisten olojen paraneminen ei näkynyt välittömästi yhtä suurena muutoksena pk-yritysten henkilöstöodotuksissa, koska yritykset olivat sinnitelleet heikon taloustilanteen yli pitäen kiinni henkilöstöstään. Nyt talouskasvun hidastuminen ja epävarmuus tulevasta kehityksestä heikentävät odotuksia henkilökunnan määrän kehityksestä. Positiivista tilanteesta on kuitenkin se, että barometrin tulos henkilökunnan määrän kehityksestä ei ole enää negatiivisempi kuin odotukset yleisestä talouskehityksestä.

Odotusten saldoluku yhdeksän on selvästi alle normaalin pitkän aikavälin tason. Saldoluku säilyi kuitenkin syksyn tasolla. Edelleenkin suuri enemmistö, eli 73 prosenttia pk-yrityksistä aikoo säilyttää nykyisen henkilöstömääränsä.

Kasvua innovaatioyhteistyöstä ja kansainvälistymisestä

Kansantalous tarvitsee innovatiivisia yrityksiä. Ilman näitä yrityksiä teknologian levittäytyminen hidastuu ja sitä kautta pidemmän aikavälin kasvu jää alhaisemmaksi. Innovatiivisilla yrityksillä on positiivisia ulkoisvaikutuksia koko kansantaloudelle.

Myönteistä on se, että vaikka kasvunäkymät ovat heikentyneet, voimakkaasti kasvuhakuisten yritysten osuus on pysynyt kohtalaisen vakiona. Huolestuttavaa on se, että ilman kasvutavoitetta olevien yritysten määrä on edelleen suuri. Tässä barometrissa niiden osuus on 23 prosenttia, kun esimerkiksi kolme vuotta sitten niiden osuus oli 16 prosenttia.

Yritykset hakevat menestystä ja kilpailuetua useasta lähteestä. Noin neljännes yrityksistä on ottanut käyttöön uutta teknologiaa. Positiivista on se, että miltei 60 prosenttia yrityksistä on kouluttanut henkilöstöään. Osaava henkilöstö on avainasemassa yritysten menestyksen kannalta varsinkin tilanteissa,

joissa vaaditaan nopeaa reagoitua ja oppimista. Uudistumishalukkuus ilmenee myös siinä, että noin kolmannes yrityksistä on tuonut markkinoille uusia tuotteita tai palveluita.

Kansainvälisyys on yhä useammalle pk-yritykselle arkipäivää ja kasvua sekä menestystä haetaan ulkomaankaupasta. Yhteensä 24 prosentilla pk-yrityksistä on liiketoimintaa ulkomailla. Osuus vaihtelee toimialojen välillä. Pk-yritykset vievät tuotteitaan tai palveluitaan yleisimmin laskua vastaan ilman luottovakuutusta. Näin oli tehnyt 57 prosenttia pk-yrityksistä. Määrä on aivan liian suuri ottaen huomioon siihen liittyvät riskit. Tasan kymmenen prosenttia on vienyt laskua vastaan luottovakuutuksella. Käteisremburssia ja maksuajallista remburssia on käyttänyt yhdeksän prosenttia yrityksistä.

Pikaluotot täyttävät entistä useammin pk-yritysten rahoituksen pullonkauloja

Pankkitoiminnan tiukka sääntely ja siitä osittain seurannut yritysten heikentynyt luottokelpoisuus näkyvät pk-yritysten ulkoisessa rahoituksessa. Barometrin mukaan harvemmin kuin joka toisella yrityksellä on lainaa pankista tai muusta rahoituslaitoksesta. Ulkoisen rahoituksen käyttö on kuitenkin hieman lisääntynyt suhteessa edelliseen barometriin.

Lähes joka kymmenes pk-yritys kertoi, että ei ole hakenut rahoitusta viimeisen 12 kuukauden aikana, vaikka sille olisi ollut tarvetta. Luku on suuri verrattuna siihen, että rahoitusta hakeneista yrityksistä ainoastaan kolme prosenttia kertoi saaneensa kielteisen rahoituspäätöksen. Vaikuttaa siltä, että iso osa rahoitusta tarvitsevista pk-yrityksistä jättää hakematta sitä.

Pk-yritykset aikovat hakea rahoitusta seuraavien 12 kuukauden aikana saman verran kuin edellisen barometrin aikaan. Rahoituksen hakuaikomusten taustalla näkyy talouskasvun voimakkaimman vaiheen ohitus ja siitä seuraava investointiaktiiviteetin vaimuus. Nyt 21 prosenttia vastaajista aikoo hakea rahoitusta.

Yritysrahoituksen rakenne muuttuu hyvin hitaasti. Pankkikeskeisyys on pk-yritysten rahoituksessa edelleen yleistä. Rahoitusmarkkinoiden toiminnan voidaan olettaa hieman parantuneen, sillä Finnveran rooli pankkilainojen tärkeimpänä täydentäjänä on laskenut hieman aiemmasta. Vajaa neljännes rahoituksen hakua suunnittelevista kertoo kääntävänsä Finnveran puoleen. Huolestuttavaa sen sijaan on pikaluottojen käytön nopea yleistyminen. Ne tarjoavat rahoitusta hyvin vaihtelevin ehdoin, ja osassa pikaluottoja korot ovat erittäin korkeat.

Suhdannetilanne vaatii sopeutusta samaan aikaan kun työvoimasta on pulaa

Talouden kasvun hidastuminen lisää yritysten tarpeita sopeuttaa. Pk-yrityksistä 16 prosenttia on siinä tilanteessa, että ne suunnittelevat sopeuttamistoimia. Erityisesti teollisuudessa ja rakentamisessa sopeuttamistarve on kasvanut.

Sopeuttamistoimista lomautukset ja erilaiset työaikajärjestelyt ovat ensisijaisia keinoja. Lomautukset ovat käytetyimpiä sopeuttamistoimia teollisuudessa ja rakentamisessa. Työaikajärjestelyjä käytetään taas enemmän palveluissa ja kaupassa.

Työvoiman heikko saatavuus on samaan aikaan yksi keskeisimpiä tekijöitä, joka estää yrityksiä palkkaamasta lisää henkilökuntaa. Erityisesti voimakkaasti kasvuhakuiset yritykset törmäävät ongelmaan työvoiman saatavuudesta. Tilanteen laaja-alaisuudesta kertoo se, että reilusti yli puolet kaikista pk-yrityksistä kokee osaavan ja yrityksen tarpeita vastaavan työvoiman saatavuuden rajoittavan ainakin jossain määrin yrityksen kasvua.

Yritykset turvaavat osaavan työvoiman saantia muun muassa panostamalla henkilöstön osaamiseen sekä hyödyntämällä alihankinta- ja toimittajaverkostoja. Lisäksi uusia työntekijöitä etsitään muun muassa koulutus sopimusta ja työkokeiluja hyödyntämällä.

Pk-yrityksillä on iso rooli ilmastonmuutoksen hillinnässä

Ilmastonmuutos ja sen aiheuttamat haasteet ympäristölle, taloudelle ja hyvinvoinnille ovat nousseet laajasti yhteiskunnalliseen keskusteluun. Yrityksillä on iso rooli ilmastonmuutoksen hillinnässä, etenkin puhtaiden ratkaisujen ja teknologioiden kehittäjinä sekä vähähiilisten ja energiatehokkaiden toimintatapojen toteuttajina.

Pk-yritykset näkevät ilmaston muutoksen hillitsemistoimien tuovan tasavertaisesti mahdollisuuksia ja haasteita. Yhteensä 24 prosenttia näkee päästövähennystoimien tuovan liiketoimintaan lisää mahdollisuuksia. Vastaava määrä kokee hillitsemistoimet haasteena. Voimakkaasti kasvuhakuisista pk-yrityksistä jopa 42 prosenttia ja mahdollisuuksien mukaan kasvavista 31 prosenttia kokee ilmastotoimissa mahdollisuuksia.

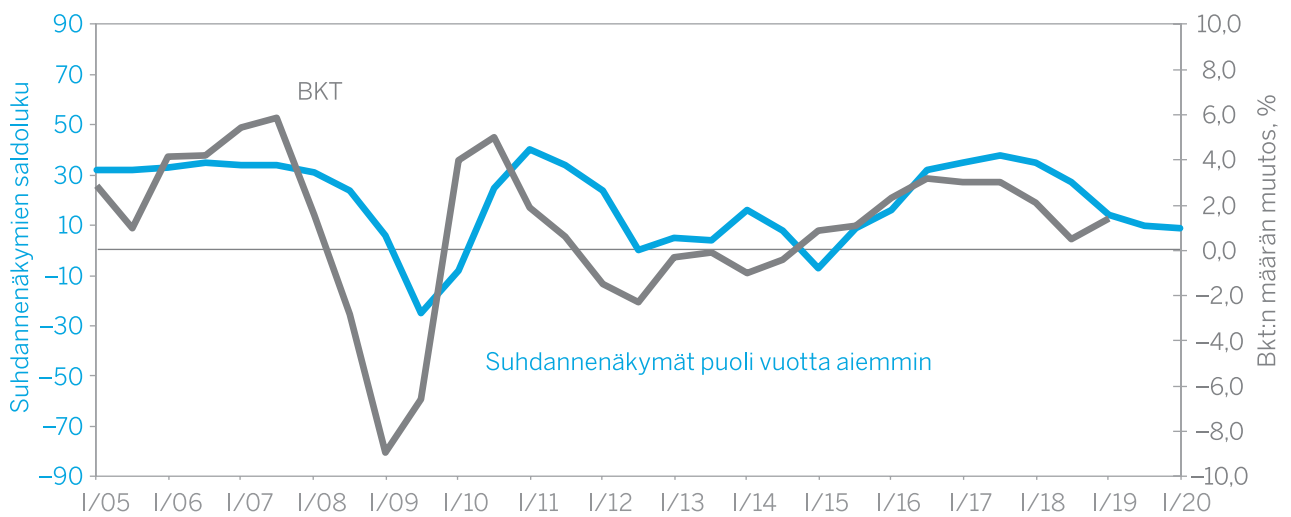
Yrityksistä vain viidennes on kartoittanut liike-toiminnan ilmastovaikutuksia. Viimeisen vuoden aikana kuitenkin lähes 70 prosenttia on toteuttanut lisätoimia, joilla vähennetään oman toiminnan päästöjä. Keskeisimmät ajurit ilmastopäästöjä vähentäviin toimiin ryhtymisessä ovat yrityksen arvot ja strategia.

1. Aineisto

Pk-yritysbarometri mittaa pienten ja keski suurten yritysten näkemyksiä niiden toimintaan vaikuttavien taloudellisten tekijöiden muutoksista kahdesti vuodessa. Suhdannekysymysten lisäksi barometri luotaa yritysten toimintaympäristöön vaikuttavia rakenteellisia tekijöitä, kuten pk-yritysten kasvustrategiaa, rahoitusta ja uusiutumista.

Taloustutkimus Oy toteutti kevään 2020 Pk-yritysbarometrin internet- ja puhelinkyselynä joulukuussa 2019 – tammikuussa 2020. Kyselyyn vastasi 4 562 suomalaisen pk-yrityksen edustajaa. Otanta on poimittu kiintiöidyllä satunnaisotannalla Bisenodin yritysrekisteristä ja Suomen Yrittäjien jäsenrekisteristä. Otoksessa on kiintiöity

Kuva 1: Pk-yritysbarometrin suhdannenäkymät ja BKT:n määrän muutos

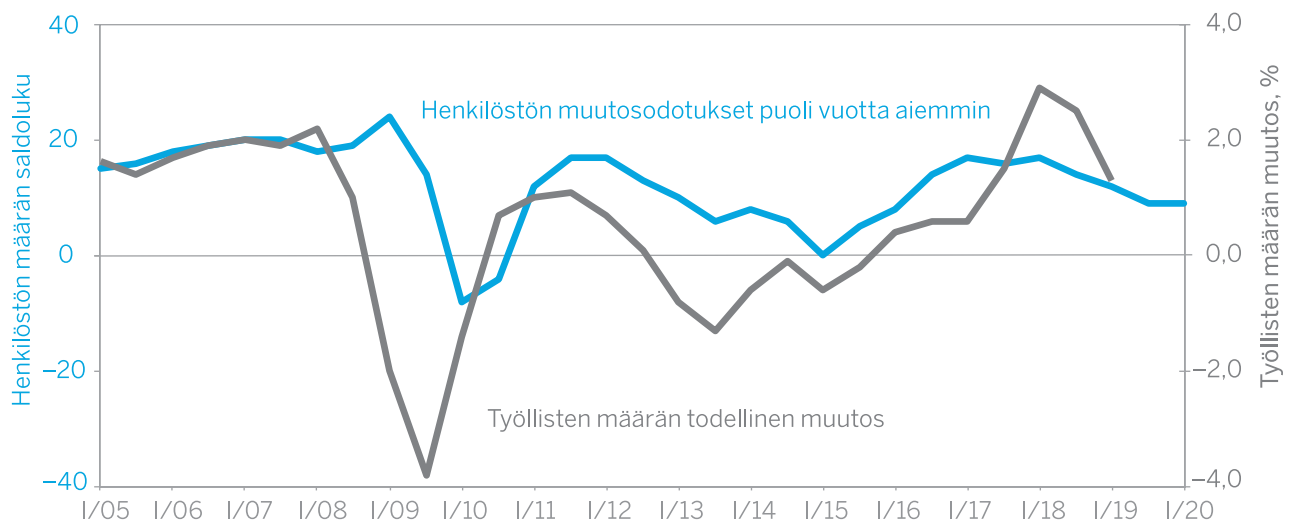
yritysten toimiala (TOL 2010), kokoluokka ja sijainti. Tulosten laskentaan aineistoa on oikaistu. Näin aineisto pyrkii vastaamaan mahdollisimman hyvin Suomen pienten ja keski suurten yritysten todellista rakennetta.

Laajalla pk-yritysten odotuksia kuvaavalla aineistolla pyritään ennakoimaan talouden suhdanne-

käänteitä sekä kiinnittämään huomiota niihin talouspolitiikan toimiin, joilla yritysten toimintaedellytyksiin voidaan vaikuttaa.

Barometrin kotimarkkinayrityksiin painottavassa otoksessa pk-yritysten suhdannevaihtelut ovat yleensä seuranneet suurten vientiteollisuusyritysten suhdannerytmiä viiveellä.

Kuva 2: Pk-yritysbarometrin odotukset henkilöstömäärästä ja työllisten määrän muutos

Taulukko 1: Aineiston rakenne

		n=	%
PÄÄTOIMIALA	Teollisuus	370	8
	Rakentaminen	720	16
	Kauppa	775	17
	Palvelut	2 721	59
HENKILÖKUNNAN MÄÄRÄ	Alle 5 henkilöä	2 706	59
	5–9 henkilöä	963	21
	10–19 henkilöä	459	10
	20–49 henkilöä	321	7
	50+ henkilöä	138	3
LIIKEVAIHTO	alle 0,2 miljoonaa euroa	1 908	42
	0,2–0,49 miljoonaa euroa	800	18
	0,5–0,99 miljoonaa euroa	616	14
	1,0–1,49 miljoonaa euroa	336	7
	1,5–1,99 miljoonaa euroa	190	4
	2,0–4,99 miljoonaa euroa	381	8
	5 miljoonaa euroa tai yli	331	7
	ALUE (MAAKUNTA)	Helsinki	737
Pääkaupunkiseutu		368	8
Uusimaa		461	10
Varsinais-Suomi		441	10
Satakunta		192	4
Kanta-Häme		139	3
Päijät-Häme		162	4
Pirkanmaa		419	9
Kymenlaakso		125	3
Etelä-Karjala		95	2
Etelä-Savo		122	3
Pohjois-Savo		171	4
Pohjois-Karjala		113	2
Keski-Suomi		204	4
Etelä-Pohjanmaa		163	4
Pohjanmaa		154	3
Keski-Pohjanmaa		55	1
Pohjois-Pohjanmaa		264	6
Kainuu		51	1
Lappi		149	3
YRITYKSEN PERUSTAMISVUOSI	Ennen 1990	989	21
	1990–1999	904	20
	2000–2009	1 047	23
	2010–	1 630	36
YRITYKSEN KASVUHAKUISUUS	Voimakkaasti kasvuhakuinen	411	9
	Kasvaa mahdollisuuksien mukaan	1 578	34
	Pyrkii säilyttämään asemansa	1 398	31
	Ei kasvutavoitteita	1 049	23
	Toiminta loppuu seuraavan vuoden aikana	142	3
YHTEENSÄ		4 586	100

2. Pk-yritykset kansantaloudessa

Tilastokeskuksen tuoreimman Yritysten rakennetta tilinpäätöstilaston mukaan Suomessa oli vuonna 2018 noin 286 000 yritystä ilman maa-, metsä- ja kalatalouden toimialoja. Edelliseen vuoteen verrattuna yritysten lukumäärä laski noin 900:lla.

Alle kymmenen henkilöä työllistävien mikroyritysten osuus koko yrityskannasta oli vuonna 2018 noin 93,0 prosenttia. Kaikkien pk-yritysten eli alle 250 henkilöä työllistävien yritysten osuus pysyi ennallaan 99,8 prosentissa.

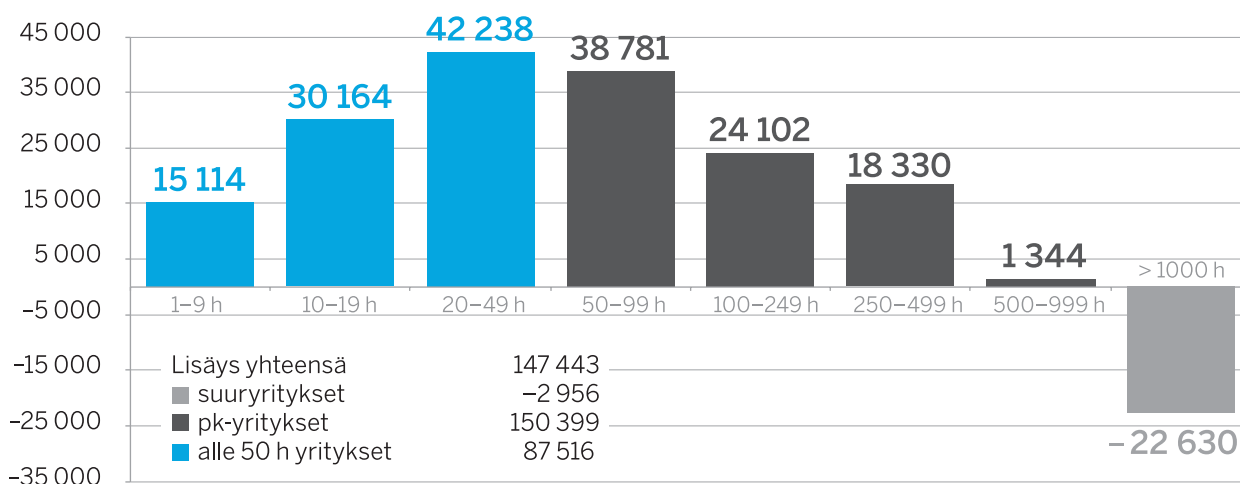
Suomalaisten yritysten liikevaihtoa kertyi toissa vuonna 434 miljardia euroa. Kohtuullisen talouskehityksen seurauksena yritysten yhteenlaskettu liikevaihto kasvoi. Kasvua kertyi edellisestä vuodesta reilut kuusi prosenttia. Pk-sektorin liikevaihto-osuus vuonna 2018 oli 58 prosenttia. Tämä osuus laski yhden prosenttiyksikön edellisestä vuodesta.

Suomalaiset yritykset (pl. maa-, metsä-, ja kala-

talous) työllistivät toissa vuonna 1 447 000 henkilöä, kun työllisten määrä muunnetaan kokopäiväisiksi työpaikoiksi. Mikroyritysten eli 1–9 henkeä työllistävien yritysten osuus tästä työllisten määrästä oli hieman vajaa neljännes ja koko pk-sektorin 64,6 prosenttia.

Vuosina 2001–2018 työpaikkojen nettolisäys kertyi kokonaisuudessaan pk-yrityksiin. Kaikkein eniten henkilöstön määrä kasvoi pienissä yrityksissä. Sen sijaan suurissa, yli 250 henkilöä työllistävässä yrityksissä henkilöstöä oli vuonna 2018 hieman vähemmän kuin vuosituhannen alussa. Suuryritysten työllisten määrän laskua selittää osin monien toimintojen yhtiöittäminen ja ulkoistaminen. Yritysten henkilömäärien vertailussa on myös huomattava, että kasvaessaan yritykset siirtyvät kokoluokasta toiseen.

Kuva 3: Työllisten määrän muutos erikokoisissa yrityksissä vuosina 2001–2018

Lähde: Tilastokeskus.
Henkilömäärät muunnettu kokopäiväisiksi työpaikoiksi,
pl. maa-, metsä- ja kalatalous

3. Suhdanteet

3.1 YLEISET SUHDANNENÄKYMÄT

Muutos pk-yritysten suhdanneodotuksissa on edelliseen barometriin verrattuna vähäinen. Yritysten suhdannenäkymät ovat laskeneet hieman. Suhdanneodotusten saldoluku laski syksystä yhdellä yksiköllä. Vuodessa laskua on kertynyt viisi yksikköä. Talous on lievällä kasvu-uralla ja kasvun odotetaan jatkuvan tänä vuonna lähes viime vuoden tasolla. Odotukset suhdanteiden kehityksestä vastaavat hyvin pitkälle yleistä käsitystä talouden kehityksestä. Talouden peruskuvana on kypsävälle suhdanteelle tyypillinen.

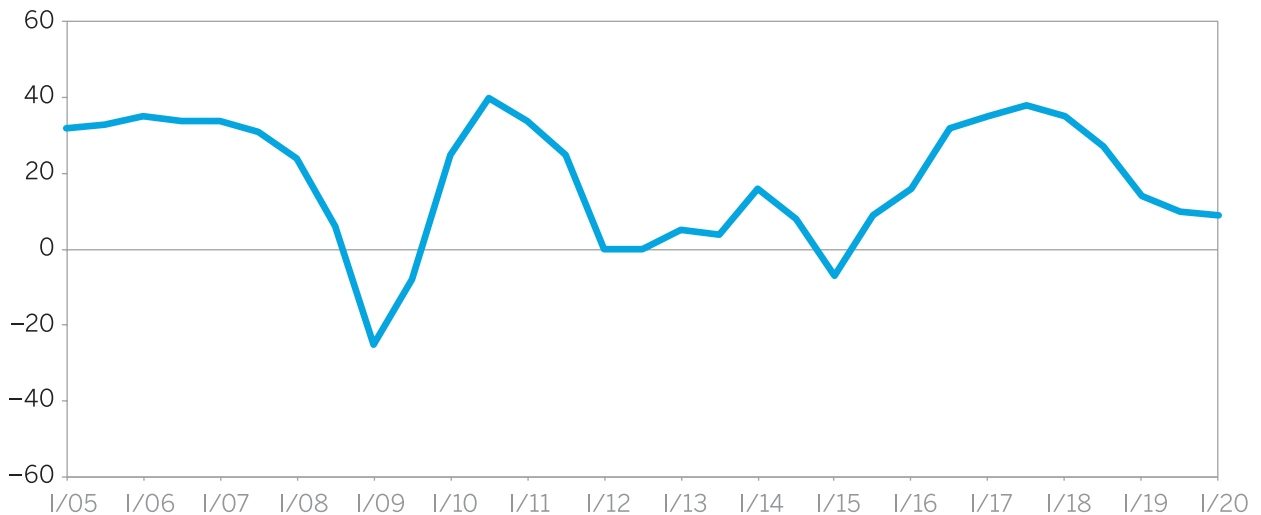
Taloukasvu näyttää vielä myönteiseltä huolimatta kansainvälisen talouden heikoista uutisista. Kotimainen kysyntä ylläpitää taloukasvua kuluvana vuonna. Reaalitulojen kasvu säilyy vakaana ansiotason nousun jatkuessa ja inflaation kiihtyessä maltillisesti. Yksityisten investointien ja kulutuksen kasvu hidastuu kuitenkin epävarman ulkoisen

ympäristön heijastuessa suomalaisten yritysten ja kuluttajien odotuksiin.

Pk-yrityksistä 26 prosenttia arvioi suhdanteiden paranevan seuraavien 12 kuukauden aikana ja 17 prosenttia pelkää niiden heikkenevän. Pk-yritysten odotukset eivät juurikaan muuttuneet edellisestä barometrasta, jossa parempia suhdanteita ennakoivia oli yksi prosenttiyksikkö enemmän ja heikkeneviä suhdanteita ennakoivia saman verran kuin tällä kerralla.

Kokonaisuudessaan suhdanneodotusten saldoluku kertoo näkymien säilyneen lähes aiemalla tasolla. Toimialoitain tarkasteltuna muutokset eivät olleet suuria. Suurin muutos tapahtui kaupassa, jonka saldoluku laski viisi prosenttiyksikköä tasolle miinus yksi eli negatiiviseksi. Myös teollisuudessa suhdanteet heikkenivät lähes yhtä paljon, kun saldoluku laski neljällä yksiköllä. Ne pysyivät

Kuva 4: Suhdannenäkymät, saldoluku

kuitenkin plussan puolella. Rakentamisessa suhdanneodotukset laskivat hieman vähemmän ja pysyivät myös positiivisina. Palvelut olivat poikkeus: niiden odotukset säilyivät samalla tasolla kuin viime syksynä, tasolla 13.

Tuloksissa näkyy talouden hyvän kehityksen hidastuminen viimeksi kuluneen 12 kuukauden aikana. Pk-yritysten suhdannetilanne on kehittynyt positiivisesti, mutta aiempaa selvästi maltillisemmin. Barometrin vastaajista 11 prosenttia kertoo olosuhteiden olevan paremmat kuin vuosi sitten. Saldoluku on tippunut edellisessä barometrissa

19 prosenttiyksikköä. Tilanne on heikentynyt tasaisesti kaikilla päätoimialoilla. Paras tilanne on rakennusyrityksissä, joista 17 prosenttia sanoo nykytilanteen olevan vuodentakaista parempi.

Yritysten kokoluokittain tarkasteltuna tilanne on muuttunut selvästi edellisestä barometrissa. Aiemmin suuremmat pk-yritykset ovat olleet lähitulevaisuuden suhteen ainakin jossain määrin optimistisempia kuin pienimmät mikroyritykset. Tällä kertaa kuitenkin pienimpien mikroyritysten odotukset ovat positiivisemmat kuin suurempien pk-yritysten.

Taulukko 2: Suhdannenäkymät seuraavan 12 kuukauden aikana

	Paranevat %	Pysyvät ennallaan %	Heikkenevät %	Saldoluku */
Kaikki yritykset	26	57	17	9
Toimialoittain				
Teollisuus	29	48	23	6
Rakentaminen	20	62	18	2
Kauppa	21	57	22	-1
Palvelut	28	57	15	13
Kasvuhakuisuuden mukaan				
Voimakkaasti kasvuhakuiset	66	26	8	58
Kasvuhakuiset	38	49	13	25
Asemansa säilyttäjät	16	65	19	-3
Ei kasvutavoitetta	7	72	21	-14
Toimintansa lopettavat	6	49	45	-39
Kokoluokittain				
alle 5 henkilöä	25	60	15	10
5–9 henkilöä	27	54	19	8
10–19 henkilöä	24	59	17	7
20–49 henkilöä	26	49	25	1
yli 50 henkilöä	28	51	21	7
Perustamisvuoden mukaan				
ennen 1990	17	61	22	-5
1990–1999	18	60	22	-4
2000–2009	22	60	18	4
2010 jälkeen	38	51	11	27

*/ Saldoluku on laskettu "paranevat" ja "heikkenevät" -vastausten osuuksien erotuksena.

3.2 LIIKEVAIHTO

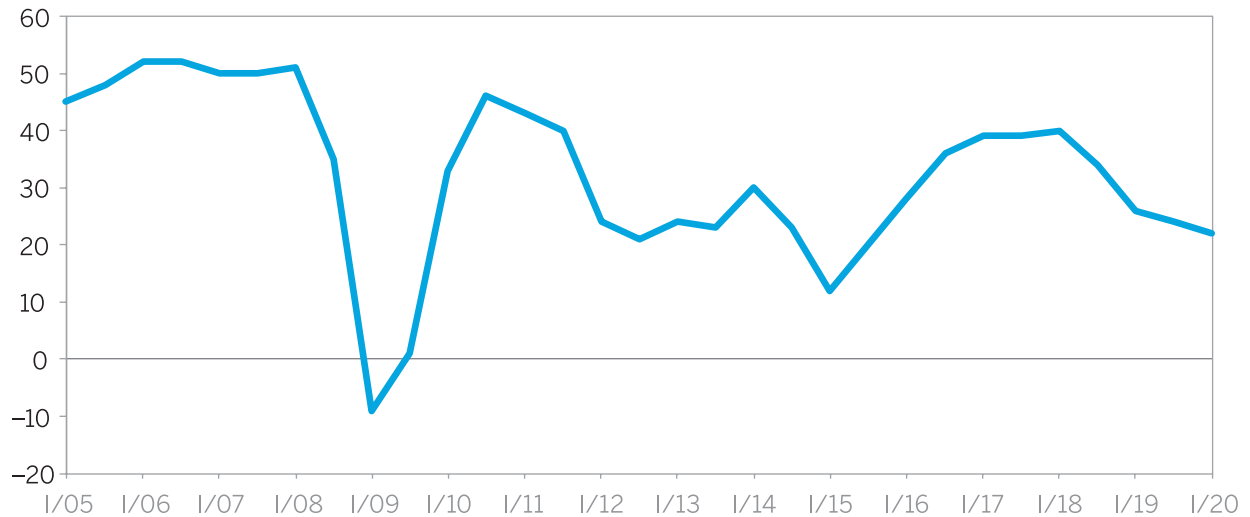
Odotukset liikevaihdon kehityksestä vastaavat pitkälti yleisiä suhdanneodotuksia. Odotukset ovat laskeneet hieman samaan aikaan kun yleiset suhdanneodotukset ovat heikenneet vähän. Saldoluku laski lievästi syksyn barometrissa ja sai arvon 22. Tämä on selvästi alle hyvän talouskehityksen pitkäaikaisen keskiarvon. Korkeimmat odotukset liikevaihdon kasvusta ovat teollisuudessa, jossa saldoluku saa arvon 29. Saldoluku on säilynyt lähes samalla tasolla kuin edellisessä barometrissa. Kaupassa liikevaihto-odotuksen laskivat voimakkaimmin ja saldoluku laski viisi yksikköä arvoon 17.

Kokonaisuudessaan pk-yritysten arviot liike-

vaihdon kehityksestä vaikuttavat olevan aika lähellä talousennusteita. Tälle vuodelle tehtyjen talousennusteiden mukaan Suomen bruttokansantuotteen kasvun ennustetaan olevan lähes samaa tasoa kuin viime vuonna.

Liikevaihto-odotukset ovat korkeimmat suurissa pk-yrityksissä. Merkittäviä eroja eri kokoluokan yritysten välillä ei ole. Pienimpien, alle viisi henkilöä työllistävien, yritysten näkymät ovat hieman muita heikommät. Pienimmistä yrityksistä lähes 20 prosenttia uskoo liikevaihtonsa pienenevän seuraavan 12 kuukauden aikana, kun osuus suuremmissa pk-yrityksissä jää reiluun 15 prosenttiin.

Kuva 5: Liikevaihdon muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 3: Odotukset liikevaihdon muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	40	42	18	22
Teollisuus	48	33	19	29
Rakentaminen	34	46	20	14
Kauppa	38	41	21	17
Palvelut	41	42	17	24

3.3 KANNATTAVUUS

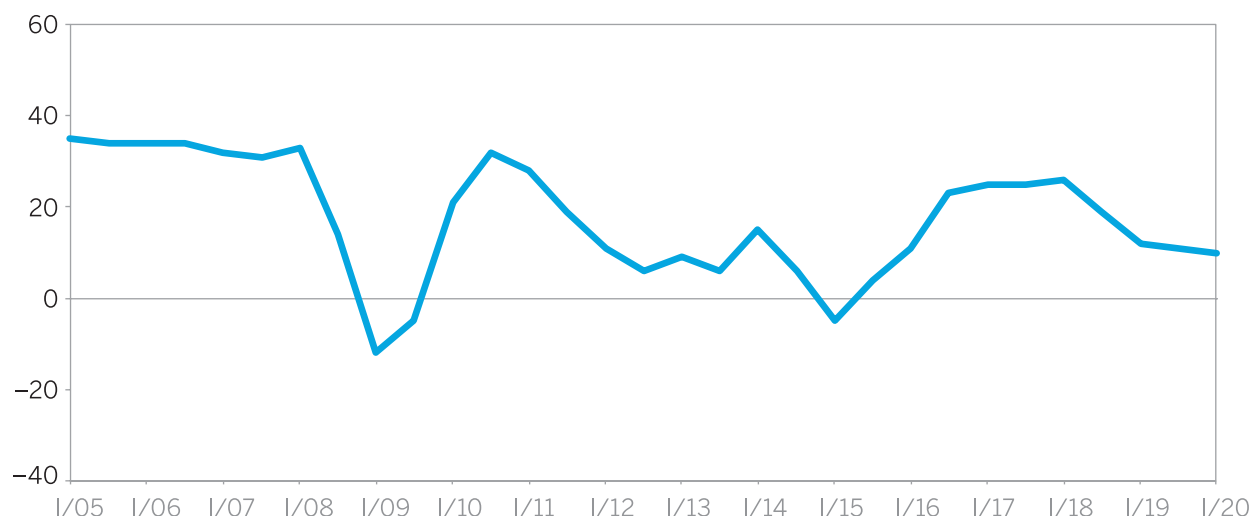
Pk-yritysten kannattavuusodotukset ovat heikentyneet lievästi samaan aikaan kun yleinen luottamus on jatkanut heikkenemistään. Odotukset kannattavuudesta ovat enää kolmasosa siitä, mitä ne ovat hyvien taloudellisten olojen aikana. Vaikka talous kasvoi, saldoluku laski hieman syksystä ja on nyt kymmenen.

Odotukset ovat kehittyneet päätoimialoilla hieman eri tahtiin. Samaan aikaan kun teollisuuden odotukset laskivat seitsemän yksikköä, palveluissa ja rakentamisessa odotukset säilyivät edellisen barometrin tasolla. Kaupan alan odotukset laskivat

edelleen viime syksystä ja ovat nyt negatiiviset saldoluvun saadessa arvon miinus kaksi. Vahvimmat odotukset kannattavuudesta ovat palveluissa, joissa saldoluku saa arvon 14.

Kokoluokittain tarkasteltuna suurimpien pk-yritysten kannattavuusodotukset ovat vain lievästi positiivisemmat kuin mikroyritysten tai pienempien pk-yritysten. Suurimmista pk-yrityksistä lähes 40 prosenttia odottaa kannattavuutensa parantuvan, mutta erot eri kokoluokkien välillä ovat tasaantuneet selvästi aiemmista vuosista.

Kuva 6: Kannattavuuden muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 4: Odotukset kannattavuuden muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	31	48	21	10
Teollisuus	35	41	24	11
Rakentaminen	27	51	22	5
Kauppa	26	46	28	-2
Palvelut	33	48	19	14

3.4 VAKAVARAISUUS

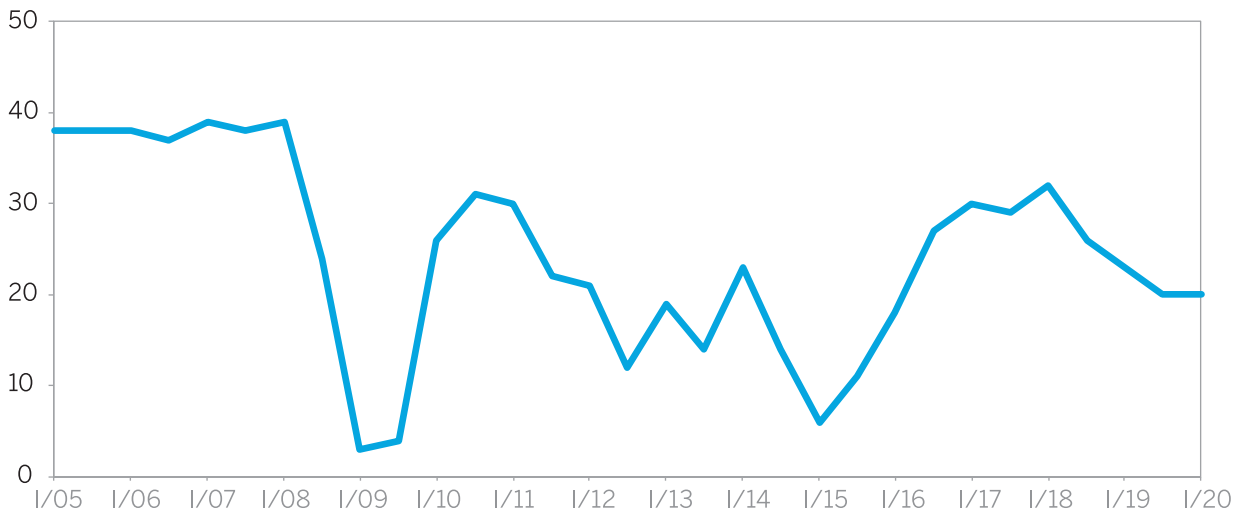
Pk-yritysten vakavaraisuusodotuksissa ei tapahtunut juurikaan muutoksia suhteessa syksyn barometriin. Edelleen vain joka viides pk-yritys odottaa vakavaraisuutensa kasvavan. Näyttää yhä selvemmin siltä, että talouden kasvun hidastuminen on lopettanut jo hieman paranemassa olleen vakavaraisuuden kasvun. Se näkyy myös lähiajan odotuksissa vakavaraisuuden kehityksestä. Saldoluku säilyi samalla tasolla kuin edellisessä barometrissa ja sai arvon 20. Vaikka taso on kohtuullisen hyvä, on se selvästi pitkäaikaisen tason alapuolella.

Muutokset odotuksissa kehittyivät hieman eri tavalla eri päätoimialoilla. Odotukset laskivat lievästi teollisuudessa ja kaupassa samaan aikaan kun rakentamisessa odotukset säilyivät edellisen

barometrin tasolla ja palveluissa nähtiin jopa pieni nousu. Suurin muutos tapahtui kaupan alalla, jonka saldoluku laski kevästä kolme yksikköä saaden arvon 13. Kaupan saldoluku on samalla toimialoista matalin.

Kokoluokittain tarkasteltuna erot vakavaraisuudessa ovat hieman tasaantuneet, vaikka suurimmilla pk-yrityksillä odotukset ovatkin selvästi pienempiä yrityksiä korkeammat. Enintään kymmenen vuotta toimineissa yrityksissä odotetaan positiivisempia vakavaraisuuden muutoksia kuin muissa yrityksissä. On kuitenkin huomattava, että barometrissa mitataan vakavaraisuuden muutoksen suuntaa ja voimakkuutta, ei vakavaraisuuden tasoa.

Kuva 7: Vakavaraisuuden muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 5: Odotukset vakavaraisuuden muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	32	56	12	20
Teollisuus	37	51	12	25
Rakentaminen	30	57	13	17
Kauppa	29	55	16	13
Palvelut	33	56	11	22

3.5 INVESTOINNIT

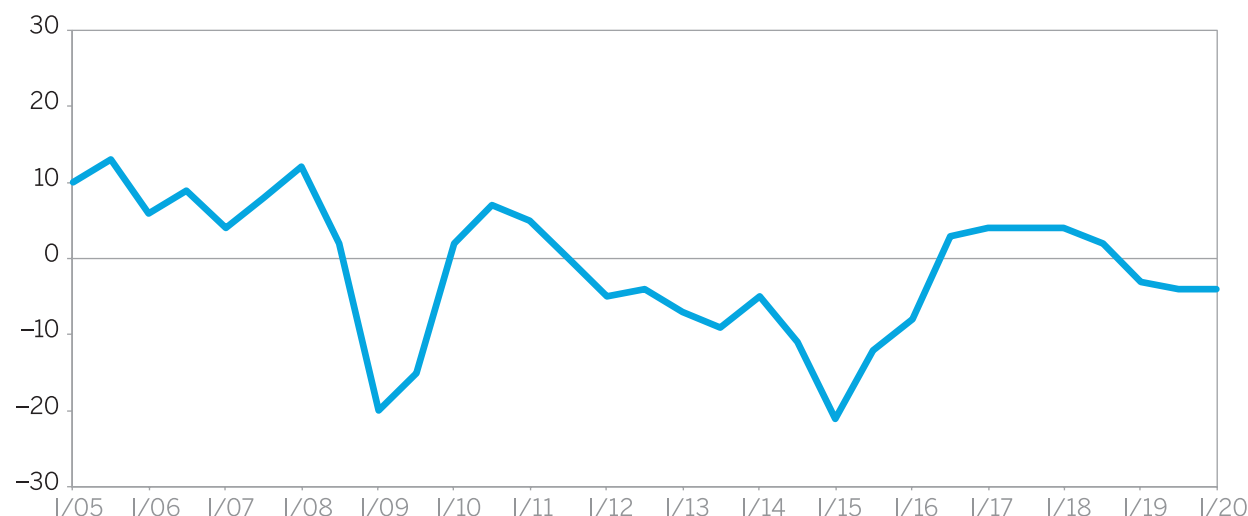
Pk-yritykset arvioivat vähentävänsä investointejaan lähiaikoina. Talouskasvun hidastumisen seurauksena kaikilla päätoimialoilla on enemmän investointejaan vähentäviä yrityksiä kuin niitä, joissa investoinnit lisääntyvät. Kaupassa ja rakentamisessa odotukset investointien lähiajan kehityksestä ovat heikoimmat, ja saldoluku saa arvon miinus yhdeksän. On kuitenkin hyvä huomata, että kaupassa saldoluku on positiivisempi kuin viime syksynä. Rakentamisessa saldoluku ei muuttunut suhteessa edelliseen barometriin. Suurin muutos tapahtui teollisuuden investointiodotuksissa, jossa saldoluku laski viisi yksikköä saaden arvon miinus yksi.

Yleinen saldoluku päättyi taantuvan kehityksen

seurauksena lukemaan miinus neljä. Saldoluvun arvo ei muuttunut syksystä. Investointiodotusten heikko kehitys on yhteydessä talouskasvun hiipumiseen ja toimintaympäristöä koskevan epävarmuuden kasvuun. Tilanteen huolestuttavuutta lisää se, että negatiiviset investointiodotukset ovat jatkuneet jo toista vuotta.

Ikävä havainto investointiodotuksissa on se, että myös voimakkaasti kasvuhakuisten pk-yritysten investointien kehitystä peilaava saldoluku heikkeni rajusti suhteessa edelliseen barometriin. Saldoluku laski kymmenen yksikköä syksystä. Tämä kertonee siitä, että kasvuodotukset laskevat koko taloudessa.

Kuva 8: Investointien arvon muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 6: Odotukset investointien arvon muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	19	58	23	-4
Teollisuus	25	49	26	-1
Rakentaminen	18	55	27	-9
Kauppa	16	59	25	-9
Palvelut	20	59	21	-1

3.6 INNOVAATIOT SEKÄ TUOTANNON JA TUOTTEIDEN KEHITYS

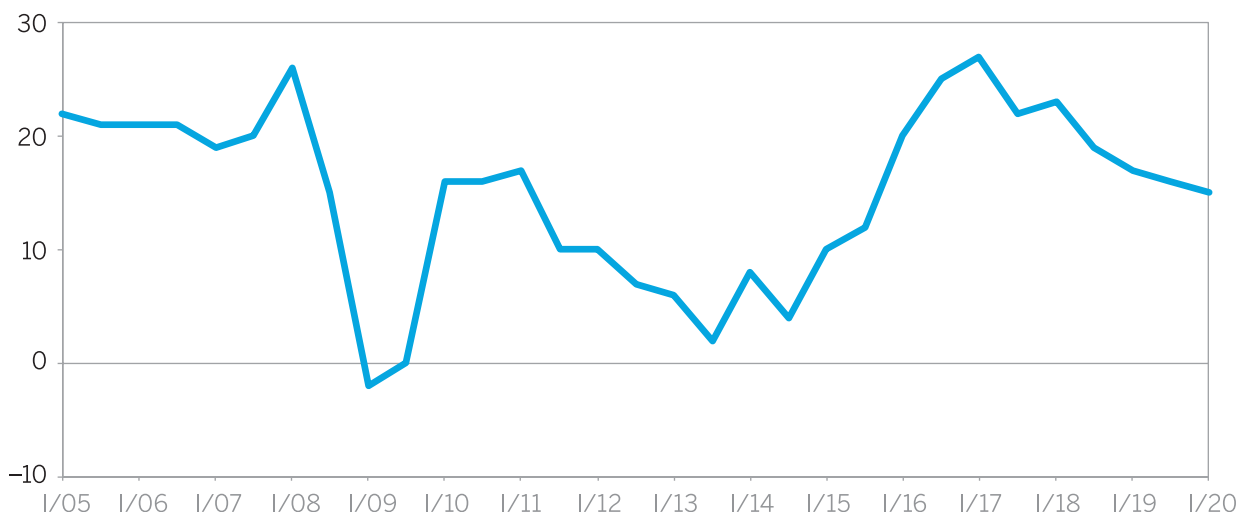
Innovaatiot sekä tuotannon ja tuotteiden kehitys on välttämätön osa yritysten uudistumista ja kasvua. Aiempina vuosina yritysten tiukka talous on vähentänyt mahdollisuuksia aktiiviseen innovointiin ja tuotekehitykseen. Tämän seurauksena yrityksiin on muodostunut painetta toiminnan kehittämiseen.

Kohtuullisesta taloustilanteesta ja lievästä talouskasvusta huolimatta näyttäisi siltä, että reilu vuosi sitten tapahtunut positiivinen kehitys jäi lyhyeksi. Kevään barometrin tuloksen perusteella yritysten tulevaisuuden näkymät ovat muuttuneet epäselviksi. Tämä näkyy aikeissa panostaa innovaatioihin sekä tuotannon ja tuotteiden kehitykseen. Entistä harvempi pk-yritys aikoo lisätä panostuksia innovaatioihin sekä tuotannon ja tuotteiden kehitykseen.

Muutos syksystä on kuitenkin pieni, ja saldoluku laski vain yhden yksikön. Edelleen enemmistö vastaajista ilmoittaa pitävänsä tuotekehityksensä nykyisellään ja ainoastaan reilu kymmenes yrityksistä aikoo vähentää sitä.

Saldoluku laski syksystä ennen kaikkea teollisuudessa. Lisäksi palveluissa nähtiin lievä lasku. Näillä toimialoilla saldoluvut ovat kuitenkin edelleen selvästi korkeammalla kuin kaupassa tai rakentamisessa. Rakentamisessa panostukset innovaatioihin sekä tuotannon ja tuotteiden kehitykseen ovat muita päätoimialoja alhaisemmat, mutta rakentamisessa nähtiin muista toimialoista poikkeava kehitys saldoluvun noustessa kaksi yksikköä.

Kuva 9: Innovaatioiden, tuotannon ja tuotteiden kehityksen muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 7: Odotukset innovaatioiden, tuotannon ja tuotteiden kehityksen muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	26	63	11	15
Teollisuus	33	55	12	21
Rakentaminen	20	67	13	7
Kauppa	23	63	14	9
Palvelut	27	63	10	17

3.7 HENKILÖKUNNAN MÄÄRÄ

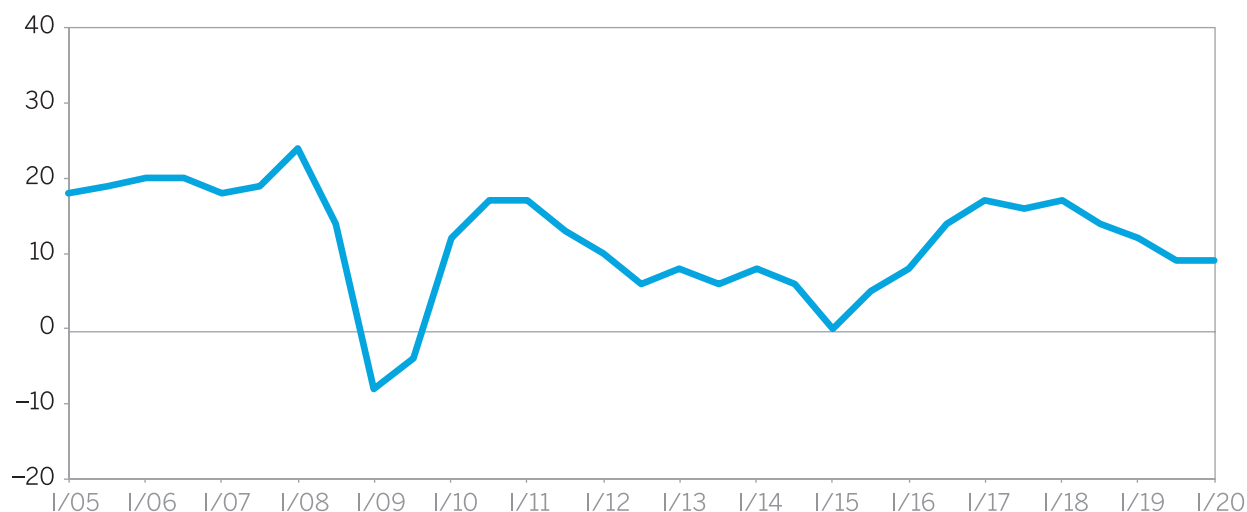
Pk-yritykset sinnittelivät heikon taloustilanteen yli pitämällä kiinni henkilöstöstään. Tämän seurauksena taloudellisten olojen paraneminen ei ole välittömästi näkynyt yhtä suurena muutoksena henkilöstöodotuksissa. Kun talous kasvoi voimakkaasti, tilanne oli hieman parempi, mutta talouskasvun hidastuminen heikentää odotuksia henkilökunnan määrän kehityksestä. Barometrin tulos henkilökunnan määrän kehityksestä vastaa odotuksia yleisestä talouskehityksestä. Odotusten saldoluku yhdeksän on selvästi alle normaalin pitkän aikavälin tason. Saldoluku ei kuitenkaan laskenut viime syksystä. Edelleenkin suuri enemmistö, eli 73 prosenttia pk-yrityksistä aikoo säilyttää nykyisen henkilömääränsä.

Teollisuudessa ja palveluissa työllisyysnäykymät ovat hieman paremmat kuin muilla toimialoilla. Teollisuuden saldoluku jatkoi kuitenkin laskuaan ja laski syksystä kolme yksikköä. Palveluissa

saldoluku laski niin ikään, mutta lasku on maltillisempi. Saldoluku laski yhden yksikön saaden arvon 11. Sen sijaan rakentamisessa ja kaupassa nähtiin päinvastainen kehitys, niissä saldoluku nousi. Rakentamisen nousua oli yksi yksikkö, mutta kaupan saldoluku nousi peräti viidellä yksiköllä. Jonkinlaisesta luottamuksesta lievään kasvun jatkumiseen kertoo se, että kaikilla toimialoilla odotetaan, että työvoiman määrää voidaan edelleen lisätä.

Kokoluokittain tarkasteltuna tilanne on jakautunut, vaikka erot ovatkin hieman pienentymään päin. Aivan pienimpiä yrityksiä lukuun ottamatta kaikissa kokoluokissa odotukset ovat laskeneet keväästä. Positiivista on kuitenkin se, että kaikissa kokoluokissa yritykset odottavat pystyvänsä lisäämään henkilöstön määrää seuraavan vuoden aikana. Vahvimmat odotuksen ovat suuremmissa pk-yrityksissä. Saldoluku vaihtelee pienimpien yritysten viidestä suurien pk-yritysten 23:een.

Kuva 10: Henkilöstön määrän muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 8: Odotukset henkilöstön määrän muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	18	73	9	9
Teollisuus	26	59	15	11
Rakentaminen	19	70	11	8
Kauppa	17	71	12	5
Palvelut	18	75	7	11

3.8 VIENTI JA LIKETOIMINTA ULKOMAILLA

Ulkomaankaupan odotuksista kysyttiin yrityksiltä, jotka harjoittavat suoraa vientiä tai tuontia. Vientiä tai liiketoimintaa ulkomailla harjoittavia pk-yrityksiä on 24 prosenttia barometrin vastaajista. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että Suomessa on noin 68 000 pientä ja keskiuurta yritystä, jotka vievät tavaroita tai palveluja tai harjoittavat muuten liiketoimintaa ulkomailla. Määrä on noussut merkittävästi viime vuosien aikana, mutta positiivinen kehitys näyttää hidastuneen ja vientiä tai liiketoimintaa ulkomailla harjoittavia pk-yrityksiä määrä ei nousut enää aiemmasta.

Suora vienti on yleisin kansainvälistymisen muoto. Sitä on yli puolella kaikista vientiä tai liiketoimintaa ulkomailla harjoittavista pk-yrityksistä. Noin kuudesosalla yrityksistä on ulkomainen tytäryritys

tai yhteisyritys. Näistä kansainvälisillä markkinoilla toimivista yrityksistä joka viidennellä kansainvälinen toiminta muodostaa pääosan yrityksen kokonaisliiketoiminnasta.

Vientiodotuksissa ja toteutuvan viennin määrässä muutokset ovat usein nopeita ja jyrkkiä. Suomen viennin hidastuminen näkyy myös pk-yritysten odotuksissa viennin arvon muutoksesta. Tämän barometrin mukaan suoraa vientiä harjoittavat yritykset odottavat viennin kasvavan edelleen seuraavan vuoden aikana. Odotukset viennin kehityksestä ovat edelleen kohtuullisen hyvät, vaikka ne ovatkin heikentyneet kaikilla päätoimialoilla teollisuutta lukuun ottamatta. Rakentamisessa odotukset ovat heikoimmat, siellä viennin ei oleteta kasvavan lainkaan.

Taulukko 9: Yritysten liiketoiminta ulkomailla

	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Vientiä tai liiketoimintaa ulkomailla	24	54	9	31	22

Taulukko 10: Viennin tai liiketoiminnan muodot yrityksillä, joilla on vientiä tai liiketoimintaa ulkomailla*/

	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Suoraa tavaroiden vientiä	41	77	40	65	18
Suoraa palveluiden vientiä	39	15	25	15	58
Lisensointi- tai franchising-toimintaa	6	5	2	3	9
Palkka- tai sopimusvalmistusta	6	6	9	9	4
Ulkomainen yhteisyritys tai tytäryritys	14	23	12	14	11
Muu	20	9	25	20	24

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

Taulukko 11: Suoraa vientiä harjoittavien yritysten odotukset viennin arvon muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	45	42	13	32
Teollisuus	62	29	9	53
Rakentaminen	27	46	27	0
Kauppa	35	46	19	16
Palvelut	44	45	11	33

3.9 TUONTI

Suoraa tuontia harjoittaa vajaa viidennes pk-yrityksistä. Osuus on jonkin verran vähäisempi kuin viennissä, vaikka merkittävä osa kaupan pk-yrityksistä hankkii myytävät tuotteensa itse ulkomailta. Viimeksi kuluneen vuoden aikana tilanne tuonti-kaupassa on säilynyt melko vakaana, vaikka pieniä toimialoittaisia eroja on ja kokonaismäärä on hienoisessa kasvussa.

Toisin kuin viennissä, tuonnissa odotukset

kehityksestä ovat parantuneet. Tuontiyritysten odotukset tuonnin kehityksestä ovat hieman varovaisempina kuin vientiyritysten odotukset viennin kehityksessä. Tuontiodotusten saldoluku on positiivinen; tuonnin kasvuun luottaa 37 prosenttia tuontiyrityksistä. Rakentamisessa odotukset ovat hieman muita toimialoja positiivisemmat ja palveluissa vastaavasti hieman muita varovaisemmat.

Taulukko 12: Tuontiyritysten osuus, % pk-yrityksistä

	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Suoraa tuontia	17	39	7	45	8

Taulukko 13: Tuontiyritysten odotukset tuonnin arvon muutoksesta

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	37	49	14	23
Teollisuus	38	50	13	25
Rakentaminen	37	52	11	26
Kauppa	40	45	15	25
Palvelut	33	54	13	20

3.10 TUOTANTOKUSTANNUKSET

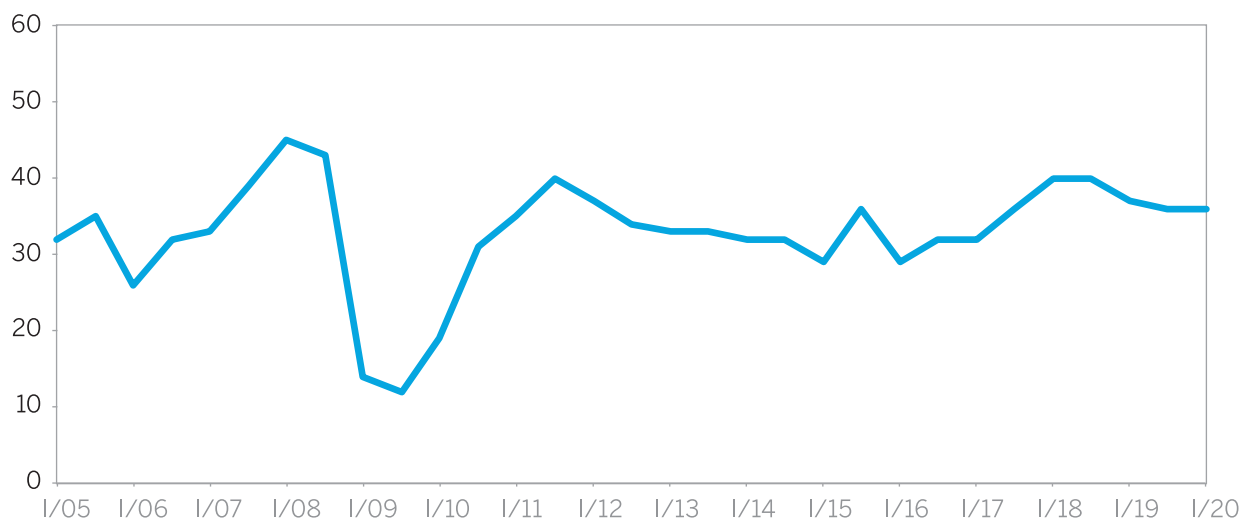
Tuotantokustannusten lasku on pk-yrityksissä poikkeuksellista, ja tästä syystä odotusten saldoluku pysyy korkeana. Samoin erot toimialojen välillä ovat yleensä pieniä. Niin on tälläkin kertaa.

Kokoluokittain tarkasteltuna pienin saldoluku on alle viiden hengen yritysten ryhmässä. Näissä yrityksissä tuotantokustannusten nousun oletetaan jäävän muuta pienemmäksi, sillä kustannukset ovat muita yrityksiä tiukemmin yhteydessä yrittäjän omaan palkkaan. Vähintään kymmenen henkeä

työllistävästä ja sitä suuremmista yrityksistä noin 50 prosenttia arvioi tuotantokustannustensa edelleen kohoavan.

Haastavaksi nykytilanteen tekee se, että tuotantokustannusten arvioidaan kasvavan ja olevan lähes samaa tasoa kuin kahden vuoden takaisissa vahvan talouskehityksen oloissa. Nyt samankaltaiseen kustannusten nousuun joudutaan sopeutumaan talouskasvun osoittaessa selviä hiipumisen merkkejä.

Kuva 11: Tuotantokustannusten muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 14: Odotukset tuotantokustannusten muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	43	52	7	36
Teollisuus	49	45	7	42
Rakentaminen	49	46	6	43
Kauppa	46	48	7	39
Palvelut	39	55	7	32

3.11 INFLAATIO-ODOTUKSET

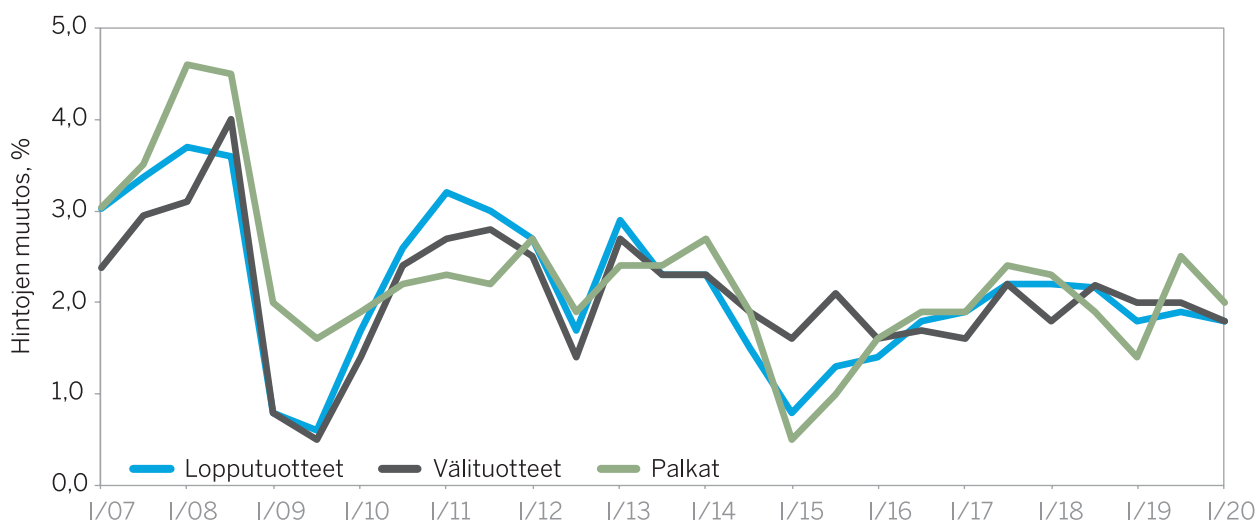
Pk-yritysten hintaodotuksissa näkyy, että omien myytävien tuotteiden ja palvelujen hinnoitteluväri on hieman heikentynyt. Yritysten myymien lopputuotteiden hintojen arvioidaan seuraavien 12 kuukauden aikana nousevan 1,8 prosenttia. Tältä osin hintaodotukset ovat laskeneet selvästi edellisen barometrin tasosta.

Tilanteen haastavuudesta kertoo se, että palkkojen odotetaan nousevan nopeammin kuin lopputuotehintojen. Tilannetta kuitenkin helpottaa se, että välituotteiden hintakehityksen odotetaan

olevan enintään samaa tasoa kuin mitä lopputuotteiden hintojen nousuksi oletetaan. Odotuksissa on kuitenkin toimialoittaista vaihtelua.

Teollisuudessa haasteena on palkkataso. Rakentamisessa ongelmaksi uhkaa muodostua välituotteiden hintojen nousu. Kaupassa haasteena ovat sekä välituotteet että palkkataso. Palveluissa ongelmaksi uhkaa muodostua palkkojen kohtuullisen suuri nousu. Kokonaisuutena tilanteen on selkeästi heikkenemään päin, jos kehitys jatkuu samansuuntaisena, se voi heikentää yritysten toimintaedellytyksiä.

Kuva 12: Inflaatio-odotukset, hintojen muutos-%

Taulukko 15: Odotukset inflaation tasosta seuraavan 12 kuukauden aikana, %

	Lopputuotteet	Välituotteet	Palkat
Kaikki yritykset	1,8	1,8	2,0
Teollisuus	1,9	1,5	2,0
Rakentaminen	2,1	2,7	1,6
Kauppa	0,9	1,6	1,2
Palvelut	2,0	1,7	2,3

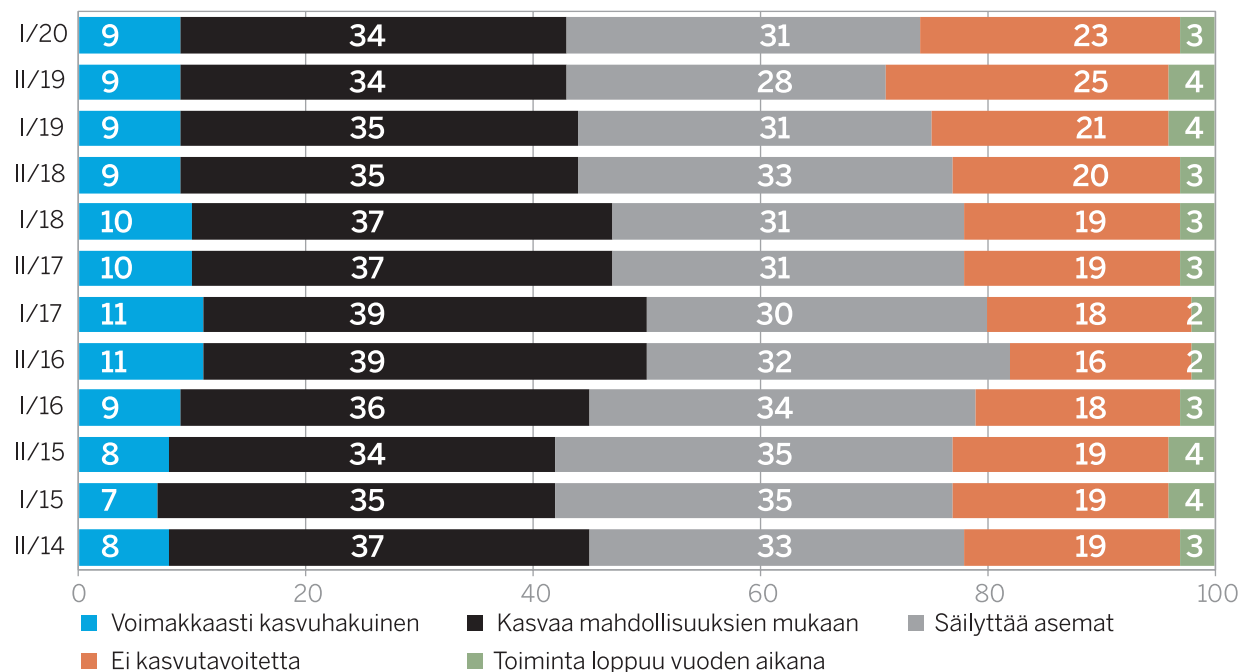
4. Pk-yritysten kehittyminen ja kansainvälistyminen

4.1 KASVU

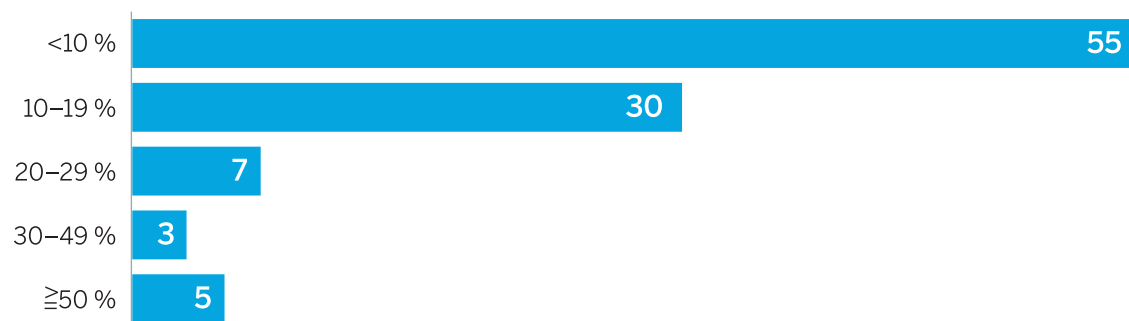
Yksityinen markkinaehtoinen yritystoiminta on välttämätön ehto kansantalouden kasvulle. Talouden uudistumisen ja innovatiivisuuden tae on uusille markkinoille pyrkivät ja uusia teknisiä innovaatioita hyödyntävät kasvuyritykset. Innovatiiviset kasvuyritysten toiminnasta seuraa positiivisia ulkoisvaikutuksia. Kasvatavat yritykset luovat paljon uusia työpaikkoja ja siten ovat omalta osaltaan vastaus tarvittavaan työnantajayrittäjyyden lisääntymiseen. Ilman työnantajayrittäjyyden lisääntymistä ja kasvua työllisyysasteen nostaminen on vaikeaa tai jopa mahdotonta. Menestyvät yritykset myös omalta osaltaan takaavat yhteiskunnan rahoitus-pohjan kestävyys ja kasvun.

Positiivista on se, että vaikka kasvunäkymät ovat heikentyneet, voimakkaasti kasvuhakuisten yritysten osuus on pysynyt kohtalaisen vakiona. Voimakkaasti kasvuhakuisia pk-yrityksiä on reilut 25 000. Tässä barometrissa voimakkaasti kasvuhakuisten pk-yritysten määrä on yhdeksän prosenttia, mikä on sama kuin parina viimeisenä vuotena. Vuosina 2016 ja 2017 osuus nousi 11 prosenttiin, mutta osaselityksenä oli nopeamman talouskasvun vaihe. Katsottaessa liikevaihdon kasvutavoitteen jakauman toista päätä, havaitaan että toimintansa lopettavien yritysten lukumäärä on hieman edellistä barometriä pienempi. Ennustetun demografisen kehityksen näkökulmasta on erittäin tärkeää,

Kuva 13: Kasvuhakuisuuden kehitys, % pk-yrityksistä

Kuva 14: Liikevaihdon kasvutavoite vuonna 2019, %

että kaikin keinoin yritetään vauhdittaa omistajanvaihdoksia ja yrityskauppoja.

Huolestuttavaa on, että ilman kasvutavoitetta olevien yritysten määrä on edelleen suuri. Tässä barometrissa niiden osuus on 23 prosenttia kun esimerkiksi kolme vuotta sitten osuus oli 16 prosenttia. Yrityksistä 31 prosenttia pyrkii säilyttämään nykyisen asemansa ja osuudessa on hienoista nousua verrattuna edelliseen kertaan. On kuitenkin huomattava, että nykyisenkin aseman säilyttäminen edellyttää yrityksiltä keskimääräistä kasvua.

Teollisuus toimialana erottuu selvästi kasvuhakuisuudessa, sillä 16 prosentilla yrityksistä on tavoite kasvaa selvästi markkinoita nopeammin. Positiivista on, että osuus on noussut kolmella prosenttiyksiköllä huolimatta hidastuvasta

talouskehityksestä. Toimialoista teollisuus altistuu sekä kotimaiselle että kansainväliselle kilpailulle ja siten kasvuhakuisuus on ehto markkinoilla pärjäämisessä. Rakennus- ja palveluiden toimialoilla lähes joka kymmenes yritys on voimakkaasti kasvuhakuinen.

Voimakkaimmin kasvua hakevien yritysten määrä korreloi selvästi yrityksen henkilömäärän kanssa. Mitä suurempi yritys, sitä todennäköisemmin se tavoittelee voimakasta kasvua. Esimerkiksi yli 50 henkilöä työllistävästä yrityksistä liki kolmannes hakee voimakasta kasvua, kun taas alle viisi henkilöä työllistävästä yrityksistä osuus on kuusi prosenttia. Myös alle kymmenen vuotta vanhat yritykset ovat selvästi muita kasvuhaluimpia.

Taulukko 16: Yritysten kasvuhakuisuus, %

	Voimakkaasti kasvuhakuiset	Kasvuhakuiset	Asemansa säilyttäjät	Ei kasvutavoitetta	Toimintansa lopettava
Kaikki yritykset	9	34	31	23	3
Toimialoittain					
Teollisuus	16	43	27	13	1
Rakentaminen	4	33	31	30	2
Kauppa	9	34	37	15	5
Palvelut	9	34	29	25	3
Kokoluokittain					
alle 5 henkilöä	6	29	29	31	5
5–9 henkilöä	9	37	37	15	2
10–19 henkilöä	14	42	33	11	0
20–49 henkilöä	19	52	25	4	0
yli 50 henkilöä	30	49	20	0	1
Perustamisvuoden mukaan					
ennen 1990	7	31	34	24	4
1990–1999	6	29	35	27	3
2000–2009	6	33	32	26	3
2010 jälkeen	14	40	25	18	3

4.2 UUSIUTUMINEN

Kansantalouden kasvuvauhti on hidastunut ja todennäköisesti seuraavat pari vuotta mennään varsin vaatimattomassa kasvussa. Digitalisaatio ja robotisaatio yhdessä muun teknologisen kehityksen kanssa kehittyvät kuitenkin vauhdikkaasti suhdanteista ja Suomen kansantalouden kehityksestä riippumatta. Seuraavien vuosien aikana vain harvat yritykset voivat välttyä törmäämästä omassa toiminnassaan digitalisaatioon. Tästä pitää huolen jo hallinnon digitalisoituminen. Pk-yritysten on juostava kehityksen vauhdissa, sillä muuten kilpailussa pärjääminen ja arkisten asioiden hoitaminen osoittautuu mahdottomaksi.

Yritykset hakevat menestystä ja kilpailuetua useasta eri lähteestä. Noin neljännes yrityksistä on ottanut käyttöön uutta teknologiaa. Teollisuudessa osuus on hieman muita korkeampi ja rakentamisessa alhaisin. Rakentamisessa on kuitenkin nousujohteinen kehitys, eli aikaisempaan verrattuna yhä useampi yritys hyödyntää uutta teknologiaa. Positiivista on, että miltei 60 prosenttia yrityksistä on kouluttanut henkilöstöään. Osaava henkilöstö on avainasemassa yritysten menestyksen

kannalta varsinkin tilanteissa, joissa vaaditaan nopeaa reagointia ja oppimista uusiin teknologioihin. Uudistumishalukkuus ilmenee myös siinä, että noin kolmannes yrityksistä on tuonut markkinoille uusia tuotteita tai palveluita.

Nopea teknologinen kehitys korostaa myös tarvetta organisoida työ yrityksen sisällä uudella tavalla. Puolessa yrityksistä tällaisiin toimenpiteisiin on ryhdytty: esimerkiksi teollisuudessa näin on tehnyt hiukan yli 60 prosenttia ja kaupan alalla hiukan alle 60 prosenttia yrityksistä. Tämä on monille yrityksille välttämätöntä, sillä innovaatioiden kansainvälinen ja kansallinen ulottuvuus kietoutuvat yhä tiiviimmin toisiinsa varsinkin, kun toimitaan kansainvälisessä kilpailutilanteessa.

Uudet ideat ja innovaatiot syntyvät erilaisissa verkostoissa. Keskeistä on osaaminen, joka liittyy toimintaympäristöihin, nopeisiin päätöksiin, markkinoitiin ja myyntiin. Laajentuminen uusille markkinoille ja uusien liiketoimintamallien käyttöönotto on edellytys verkostojen laajentamiselle ja uusiin toimintaympäristöihin tutustumiselle.

Taulukko 17: Yritysten tekemät uusiutumistoimet, %, */

	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Investoinnit	75	75	76	72	75
Uuden henkilöstön palkkaaminen	39	52	42	41	36
Henkilöstön koulutus	58	58	55	59	59
Työn organisointi uudella tavalla	50	62	45	58	48
Uusien tuotteiden tai palveluiden lanseeraaminen	34	40	17	46	35
Laajentuminen uusille markkinoille	23	35	22	20	23
Uusien teknologioiden käyttöönotto	24	27	18	23	26
Uusien liiketoimintamallien käyttöönotto	19	20	14	21	20
Toiminnan laajentaminen uusille toimialoille	16	19	16	16	16

*/ Vastajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

4.3 KANSAINVÄLISTYMINEN

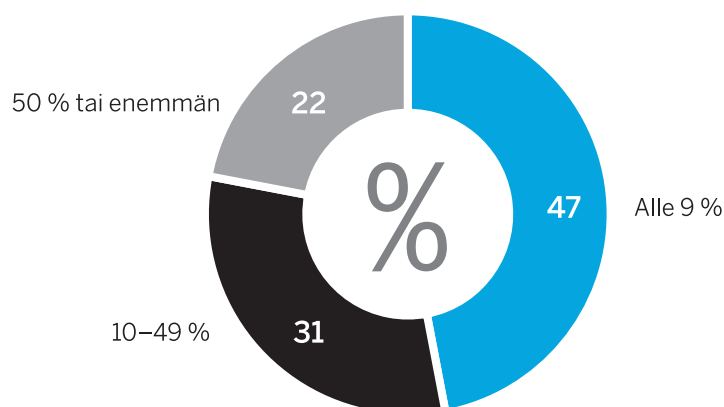
Kansainvälistyminen on yhä useammalle pk-yritykselle mahdollisuus kasvuun ja menestykseen. Kotimarkkinat ovat monella toimialalla liian pienet, joten kasvua on haettava ulkomailta. Kansainvälisille markkinoille lähteminen ja siellä menestyminen on suuri ponnistus pienelle ja keskikokoiselle yritykselle. Ulkomaankaupassa toimivat yritykset ovat keskimääräistä tuottavampia kovasta kansainvälisestä kilpailusta johtuen. Kansainvälistyneet yritykset ovat myös kasvuun orientoituneita työnantajayrityksiä.

Yhteensä 24 prosentilla pk-yrityksistä on liiketoimintaa ulkomailla. Osuus vaihtelee suuresti toimialojen välillä. Teollisuudessa yli puolet toimii kansainvälisen kaupan piirissä, kun taas rakentamisessa osuus on vain noin kymmenen prosenttia. Toimialat ovat luonteeltaan hyvin erilaisia ja rakentaminen luonnollisesti keskittyy vahvimmin kotimaahan. Yrityskoon suhteen kansainvälisyys eroaa myös merkittävästi. Yrityksissä, joissa työskentelee

yli 50 henkilöä, noin 60 prosentilla yrityksistä on kansainvälistä toimintaa.

Suoraa tavaroiden tai palvelusten vientiä on teollisuuden toimialalla 42 prosentilla yrityksistä, kun taas rakentamisen toimialalla sitä on vain neljällä prosentilla yrityksistä. Voimakkaasti kasvuhaluiset yritykset erottuvat selvästi joukosta myös kansainvälistymisen suhteen. Voimakkaasti kasvuhaluissa yrityksissä kansainvälisen liiketoiminnan osuus lähentelee 60 prosenttia. Kasvuhakuisten yritysten joukossa vastaava osuus on selvästi alhaisempi. Vastaavasti niiden yritysten joukossa, joilla kasvutavoitteita ei ole, vain noin kymmenellä prosentilla on ulkomaan liiketoimintaa. Voimakkaasti kasvuhaluisten yritysten joukosta yli neljänneksellä on myös suoraa vientiä. Viennin edistäminen tulee olla julkisen vallan politiikkatoimenpiteiden ja rahallisten panostusten keskiössä, koska se on tehokas keino tukea kasvua ja työllisyyttä.

Kuva 15: Viennin osuus kokonaisliikevaihdosta, %

Kansainvälistyneistä yrityksistä 22 prosentilla viennin kokonaisuus liikevaihdosta ylittää 50 prosenttia ja siten vientitoiminta on yrityksen ensisijainen liikevaihdon lähde. Alle kymmeneen prosenttiin viennin kokonaisuus liikevaihdosta jää 47 prosentilla kansainvälistyneistä yrityksistä.

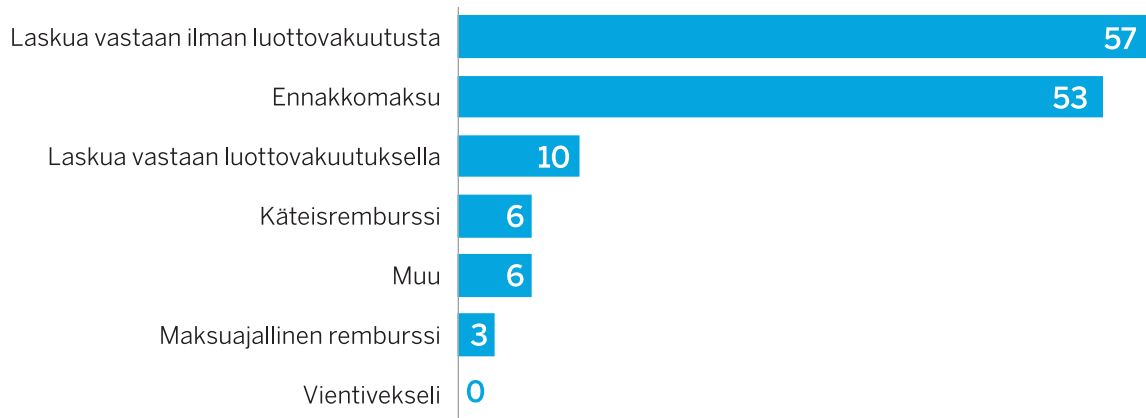
Vaikka yritysten viennin osuus liikevaihdosta jäisikin alle kymmenen prosenttiin, vaikutus on todennäköisesti näillekin yrityksille liikevaihto-osuuttaan merkittävämpi. Erityisesti näin on, jos vientialueen talous kehittyy positiivisemmin kuin päämarkkina-alueella.

Pk-yritykset vievät tuotteitaan tai palveluitaan

yleisimmin laskua vastaan ilman luottovakuutusta. Näin oli tehnyt 57 prosenttia pk-yrityksistä. Määrä on aivan liian suuri ottaen huomioon siihen liittyvät riskit. Tasankymmenen prosenttia on taas vienyt laskua vastaan luottovakuutuksella. Käteisremburssia ja maksuajallista remburssia on käyttänyt yhdeksän prosenttia yrityksistä.

Suomalaisten pk-yritysten ulkomaiset kaupakumppanit löytyvät lähialueilta. Pohjoismaat muodostavat erittäin tärkeän markkina-alueen, kuten myös Euroopan Unioniin kuuluvat maat. Maantieteellisesti etäämmälle siirryttäessä maiden rooli markkina-alueina pienenee.

Kuva 16: Vientikaupan rahoitusinstrumenttien käyttö, %

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

5. Toimintaympäristö

5.1 PK-YRITYSTEN RAHOITUS

Tiukentunut pankkitoiminnan sääntely ja yritysten heikentynyt luottokelpoisuus näkyvät pk-yritysten ulkoisessa rahoituksessa. Barometrin mukaan harvemmalla kuin joka toisella yrityksellä on lainaa pankista tai muusta rahoituslähteestä. Suhteessa edelliseen barometriin ulkoisen rahoituksen käyttö on hieman lisääntynyt.

Rahoituksen yleinen saatavuus näyttäisi säilyneen entisellä tasolla, koska 25 prosenttia yrityksistä raportoi ottaneensa ulkoista rahoitusta viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana. Muutosta syksyn barometrissa ei tapahtunut.

Lähes joka kymmenes pk-yritys kertoi, että ei ole hakenut rahoitusta viimeisen 12 kuukauden aikana, vaikka sille olisi ollut tarvetta. Luku on suuri verrattuna siihen, että rahoitusta hakeneista

yrityksistä ainoastaan kolme prosenttia kertoi saaneensa kielteisen rahoituspäätöksen. Vaikuttaa siltä, että merkittävä osa rahoitusta tarvitsevista pk-yrityksistä jättää hakematta sitä. Syynä ovat ensisijaisesti kireät vakuusvaatimukset, mutta hieman yllättäen myös rahan hinta.

Rahoituksen käytössä ei ole suurta muutosta yritysten eri kokoluokissa. Osuudet ovat pysyneet lähes entisellään, ja selvästi yleisintä rahoituksen käyttö on suuremmissa, yli kymmenen hengen pk-yrityksissä. Vajaa viidennes aivan pienistä yrityksistä on viimeisen vuoden aikana hankkinut pankki- tai muuta rahoitusta. Tämä osuus on säilynyt jota kuinkin samalla tasolla kuin viime syksynä.

Pk-yritykset aikovat hakea rahoitusta seuraavien 12 kuukauden aikana saman verran kuin

Taulukko 18: Syyt jättää hakematta rahoitusta, %

	Toimialoittain				
	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Kireät vakuusvaatimukset	36	43	32	48	32
Rahan korkea hinta	10	8	13	10	9
Rahoituksen huono yleinen saatavuus	9	3	5	13	11
Korkea oman pääoman vaatimus	9	11	12	5	10
Laina-ajan lyhyys	3	0	3	1	3
Vientisaatavien vakuuttamisen vaikeus	0	1	0	0	0
Muu syy	32	34	34	23	34

Taulukko 19: Ulkoisen rahoituksen yleisyys, %

	Toimialoittain				
	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
On lainaa	45	61	51	49	40
Kokoluokittain					
	alle 5 henkilöä	5–9 henkilöä	10–19 henkilöä	20–49 henkilöä	yli 50 henkilöä
On lainaa	36	54	58	56	71

edellisen barometrin aikaan. Yrityksistä 21 prosenttia aikoo hakea rahoitusta. Rahoitusta haetaan melko tasaisesti kaikilla päätoimialoilla. Toimialojen väliset erot eivät ole juuri muuttuneet. Yleisimmin rahoitusta aiotaan ottaa teollisuudessa ja vähiten kaupassa.

Yritysten kokoluokittain tarkasteltuna aikomuksissa hakea rahoitusta ei ole merkittäviä eroja edelliseen barometriin verrattuna. Suuremmat yritykset aikovat hakea rahoitusta pienempiä enemmän. Hieman huolestuttavaa aikeissa ottaa rahoitusta on kasvuhakuisten yritysten lievä kiinnostuksen lasku ulkoista rahoitusta kohtaan.

Rahoituksenhakuajomusten taustalla näkyy talouskasvun hiipuminen ja siitä seuraava investointiaktiiviteetin vaimeneminen. Vaikka näkymät eivät oleellisesti ole heikentyneet edellisestä barometrasta, kertoo alhainen saldoluku suuresta epävarmuudesta tulevan talouskehityksen suhteen. Positiivista tilanteesta on, että rahoitusta käyttöpääomaksi hakevien osuus on säilynyt alhaisella tasolla. Niistä pk-yrityksistä, jotka aikovat hakea rahoitusta, 11 prosenttia hakee sitä yrityksen heikosta tilanteesta johtuvaksi käyttöpääomaksi.

Kone- ja laiteinvestointeihin rahoitusta aikoo hakea 54 prosenttia ulkoisen rahoituksen lisäystä

Taulukko 20: Ulkoisen rahoituksen ottamisaikomukset, %

Toimialoittain					
	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Aikoo ottaa rahoitusta	21	31	24	18	20
Kokoluokittain					
	alle 5 henkilöä	5–9 henkilöä	10–19 henkilöä	20–49 henkilöä	yli 50 henkilöä
Aikoo ottaa rahoitusta	15	25	35	33	47

Taulukko 21: Ulkoisen rahoituksen tärkein aiottu käyttötarkoitus toimialoittain %, */

	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Tieto- ja viestintä- tekniikkalaitte/ohjelmistot	7	12	2	9	8
Muut koneet- ja laitteet/ rakennusinvestoinnit	54	54	63	42	54
Kehittämishankkeisiin, ml. henkilöstön osaaminen	16	19	12	16	16
Käyttöpääomaksi kasvuun tai kansainvälistymiseen	23	24	18	34	21
Käyttöpääomaksi suhdan- teista/taloudellisista systä johtuen	11	10	12	21	9
Omistusjärjestelyt/ yrityskaupat	11	13	12	8	11
Vientikauppojen rahoittaminen	3	8	0	2	3
Muu tarkoitus	10	5	10	11	10

*/ Vastajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

suunnittelevista yrityksistä. Aikomukset ovat lisääntyneet jonkin verran edelliseen barometriin verrattuna. Positiivista on havaita, että yrityksen kasvu ja kehittämishankkeet ovat edelleen keskeisiä syitä hakea rahoitusta.

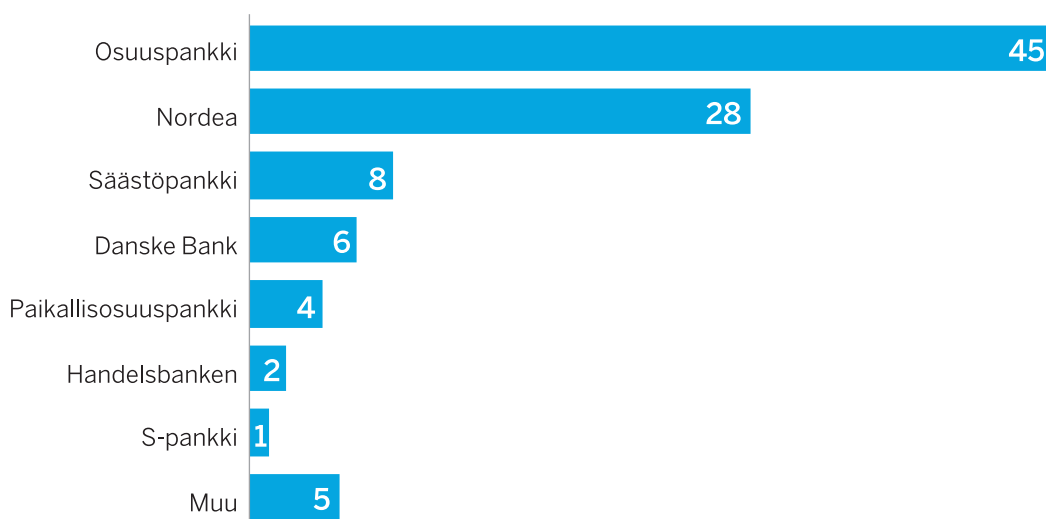
Talouden näkymien heikkeneminen vaikuttaa kuitenkin yritysten kansainvälistymiseen. Aikaisempaan verrattuna yritysten suunnitelmat kansainvälistymisrahoituksen hakemisesta ovat jonkin verran laskeneet. Positiivista on kuitenkin havaita laskun jääneen kohtuullisen pieneksi.

Yritysrahoituksen rakenne muuttuu hyvin hitaasti. Pankkikeskeisyys on pk-yritysten rahoituk-

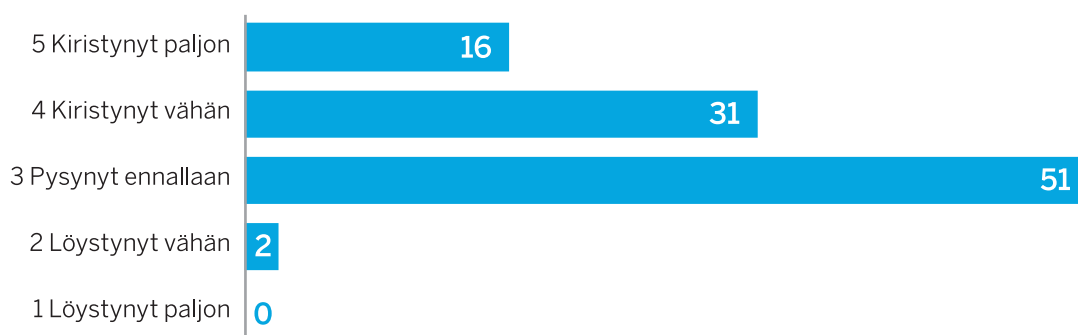
sessä edelleen yleistä. Pankeista kaksi suurinta, eli OP ja Nordea hallitsevat pk-yritysten pankkipalveluja, mutta erityisesti alueellisesti myös muilla ryhmillä on tärkeä merkitys yritysten pankkipalvelujen tarjoajana.

Finnveran rooli pankkilainojen tärkeimpänä vaihtoehtona ja täydentäjänä on laskenut hieman aiemmasta. Nyt vajaa neljännes rahoituksen hakua suunnittelevista kertoo kääntyvänsä Finnveran puoleen. Finanssikriisin pahimpien vaiheiden aikana osuus oli lähes 20 prosenttiyksikköä suurempi. Teollisuuden kiinnostus Finnveraa kohtaan rahoittajana on muita toimialoja suurempaa, mutta senkään

Kuva 17: Yrityksen pääpankki, %

Kuva 18: Rahoittajien luottopolitiikan kiristyminen viimeisen 12 kuukauden aikana, %

osuus ei ole enää kasvanut. Finnveran palveluja tarvitsevat ennen kaikkea kasvuhakuisimmat yritykset. Niistä lähes joka kolmas aikoo hakea rahoitusta Finnverasta.

Barometrin tulokset osoittavat, että yritysrahoitus on vähitellen monipuolistumassa. Tämä on tärkeää, sillä perinteisen pankkirahoituksen saatavuus yrityksille voi hankaloitua. Siksi on tärkeää saada uudenlaisia rahoitusmuotoja pk-yrityksille.

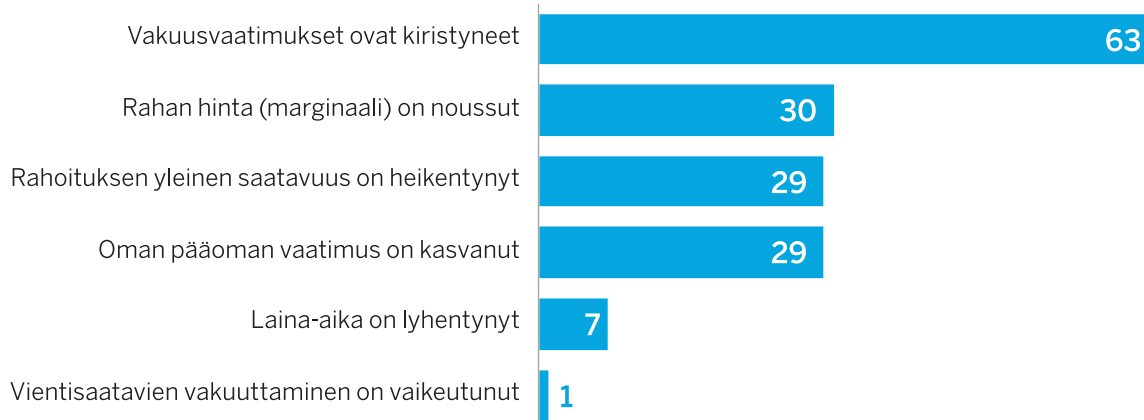
Haastavaksi tilanteen tekee se, että uusista rahoituslähteistä suosiotaan ovat eniten lisänneet pikaluottoyritykset, joita on käyttänyt viisi prosenttia pk-yrityksistä. Ne tarjoavat rahoitusta hyvin vaihtelevin ehdoin, ja osalla korot ovat erittäin korkeat. Pikaluottoyritysten yrityslainoissa korkotasoa ei

ole rajoitettu samalla tavalla kuin kuluttajille annettavassa rahoituksessa.

Barometrissa kysyttiin myös yritysten arvioita rahoittajien luottopolitiikan muutoksista sekä siitä, miten muutokset ovat näkyneet rahoitusehdoissa. Vastausten mukaan vaikuttaa siltä, että luottopolitiikka olisi edelleen hieman kiristynyt: 47 prosenttia barometrin vastaajista raportoi, että luottopolitiikka on kiristynyt ainakin jonkin verran ja että rahoitusmarkkinoiden muutokset ovat heijastuneet yritysten rahoitusehtoihin.

Rahoittajien luottopolitiikan muutos on hyvin laaja-alaista. Vastaajien mukaan rahan hinta eli rahoittajan marginaali on noussut, vakuusvaatimukset ovat kiristyneet, oman pääoman vaatimus

Kuva 19: Miten luottopolitiikka on kiristynyt, %

Kuva 20: Ulkoisen rahoituksen käyttötarkoitus, % yrityksistä, jotka aikovat ottaa rahoitusta seuraavan 12 kuukauden aikana */

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

on kasvanut ja lainavaatimukset ovat kiristyneet. Tilanne on pysynyt melko samanlaisena, mutta vakuusvaatimuksissa tilanne on edelleen kiristynyt.

Kehitys on kaikilla toimialoilla samansuuntaista. Vaikuttaakin siltä, että pienten ja keskisuurten yritysten rahoitusolosuhteet näyttävät kehittyneen edelleen ainakin jossain määrin heikommin kuin suurten yritysten.

Rahoituksen ehdoilla ja saatavuudella on suora vaikutus siihen, miten yrityksen kykenevät toteuttamaan erilaisia hankkeita. Tilanne on säilynyt

kohtuullisena. Tästä huolimatta pk-yrityksistä lähes joka kuudennella jäi tärkeitä investointi-, kehitys-, markkinointi- tai muita hankkeita toteutumatta rahoituksen heikon saatavuuden vuoksi.

Investoinneille merkityksellinen laina-aikojen lyheneminen ei näytä tämän barometrin tulosten perusteella olevan este investoinneille. Vastaajista kuusi prosenttia raportoi laina-aikojen lyhentyneen luottopoliittikan muutosten seurauksena. Määrä on säilynyt samalla tasolla kuin syksyllä.

Taulukko 22: Ulkoisen rahoituksen aiottu lähteet, % */

	Pankki	Rahoitusyhtiö	Finnvera	ELY-keskus	Business Finland	Yksityinen henkilösijoittaja	Pääomasijoitusyhtiö	Vakuutusyhtiö	Tesi	Joukkorahoitus	Velkakirjat	Listautuminen	Pikaluottoyritys
Kaikki yritykset	71	31	18	11	11	9	7	3	1	1	1	0	3
Toimialoittain													
Teollisuus	75	31	29	21	13	4	5	3	2	2	2	0	1
Rakentaminen	82	30	17	7	4	6	4	3	0	2	0	0	2
Kauppa	74	17	17	11	9	8	10	5	0	0	0	0	3
Palvelut	67	34	17	11	14	11	8	3	1	1	1	0	3
Kasvuhakuisuuden mukaan													
Voimakkaasti kasvuhakuiset	57	17	31	20	30	22	20	4	1	2	2	1	1
Kasvuhakuiset	76	33	18	11	9	8	6	3	0	1	0	0	3
Asemansa säilyttäjät	72	35	14	7	3	4	2	2	0	1	1	0	4
Ei kasvutavoitetta	73	37	7	7	3	2	0	2	0	0	0	0	0
Perustamisvuoden mukaan													
ennen 1990	76	31	10	10	9	3	4	2	0	1	1	0	1
1990–1999	77	38	14	9	7	7	4	5	0	0	0	0	1
2000–2009	71	30	19	11	13	5	7	3	1	3	1	1	7
2010 jälkeen	65	26	25	14	16	16	11	3	1	2	1	0	3

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

5.2 MAKSUVAIKEUDET

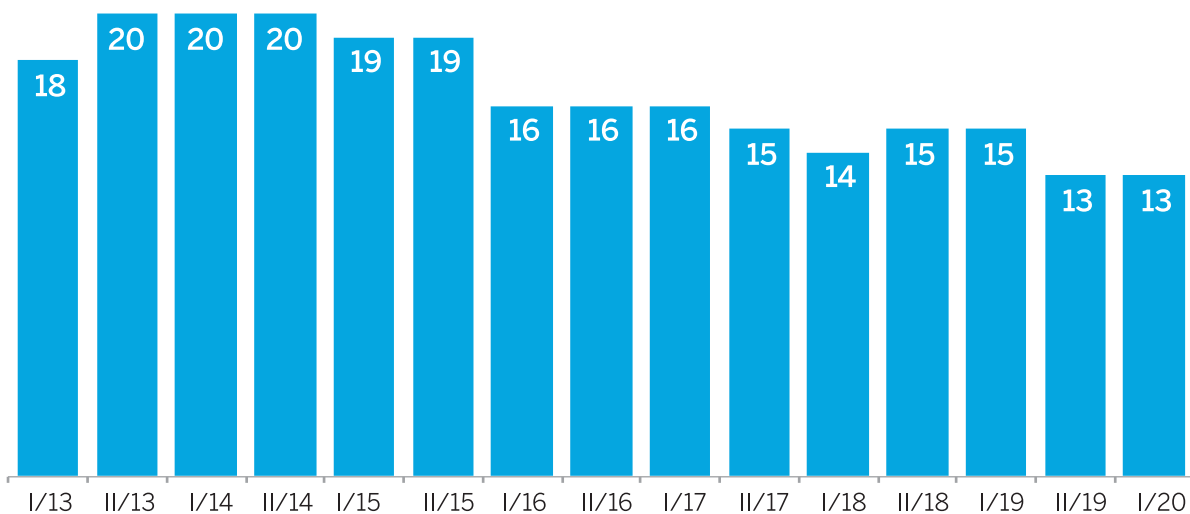
Taluskasvun hidastumisesta huolimatta pk-yritysten kassatilanne vaikuttaisi säilyneen kohtuullisen hyvänä. Tällä kertaa 13 prosenttia yrityksistä raportoi vaikeuksista hoitaa maksujaan viimeksi kuluneen kolmen kuukauden aikana. Osuus on sama kuin syksyn barometrissa. Vaikka tilanne ei vieläkään ole ongelmaton, on tämän barometrin arvo alhaisin vuonna 2009 alkaneella seurantajaksolla.

Eniten maksuvaikeuksia on teollisuudessa ja rakentamisessa, joissa yrityksistä lähes joka kuu-des raportoi vaikeuksista hoitaa maksujaan viimeksi kuluneen kolmen kuukauden aikana. Huolestuttavaa

tilanteessa on se, että maksuvaikeuksia kohdanneiden yritysten määrä säilyi korkeana talouden korkeasuhdanteenkin aikana.

Työllisyyden ja taluskasvun näkökulmasta on positiivista, että voimakkaasti kasvuhakuisilla yrityksillä ei ole maksuvaikeuksia oleellisesti enempää kuin muilla pk-yrityksillä. Yritysten elinkaaren näkökulmasta puolestaan on myönteistä havaita, että nuorempien yritysten tilanne on parantunut, eivätkä ne enää kamppaile maksuongelmien kanssa oleellisesti useammin kuin muut pk-yritykset.

Kuva 21: Pk-yritysten omat maksuvaikeudet viimeisen 3 kuukauden aikana, %

Taulukko 23: Pk-yritysten omat maksuvaikeudet, %

Toimialoittain					
	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Yrityksellä maksuvaikeuksia	13	15	15	15	12
Kasvuhakuisuuden mukaan					
	Voimakkaasti kasvuhakuiset	Kasvuhakuiset	Asemansa säilyttäjät	Ei kasvutavoitteita	Toimintaansa lopettavat
Yrityksellä maksuvaikeuksia	17	14	13	9	18
Kokoluokittain					
	alle 5 henkilöä	5–9 henkilöä	10–19 henkilöä	20–49 henkilöä	yli 50 henkilöä
Yrityksellä maksuvaikeuksia	13	15	14	10	8
Perustamisvuoden mukaan					
	ennen 1990	1990–1999	2000–2009	2010 jälkeen	
Yrityksellä maksuvaikeuksia	8	15	16	14	

5.3 TYÖLLISTÄMINEN JA OSAAVAN TYÖVOIMAN TURVAAMINEN

Aiemmin työvoiman saatavuus oli merkittävin työllistämisen este. Nyt suhdannetilanteen vaimeneminen näkyy siten, että merkittävin työllistämisen este on "ei tarvetta työllistää". Lisäksi kysynnän epävakaus on noussut kolmanneksi merkittävimmäksi työllistämisen esteeksi. Työvoiman saatavuus on edelleen suuri ongelma voimakkaasti kasvuhakuisissa yrityksissä, joissa joka reilu kolmannes ilmoittaa sen merkittävimmäksi tekijäksi palkkaamisen esteenä. Toimialoitain tarkasteltuna teollisuudessa

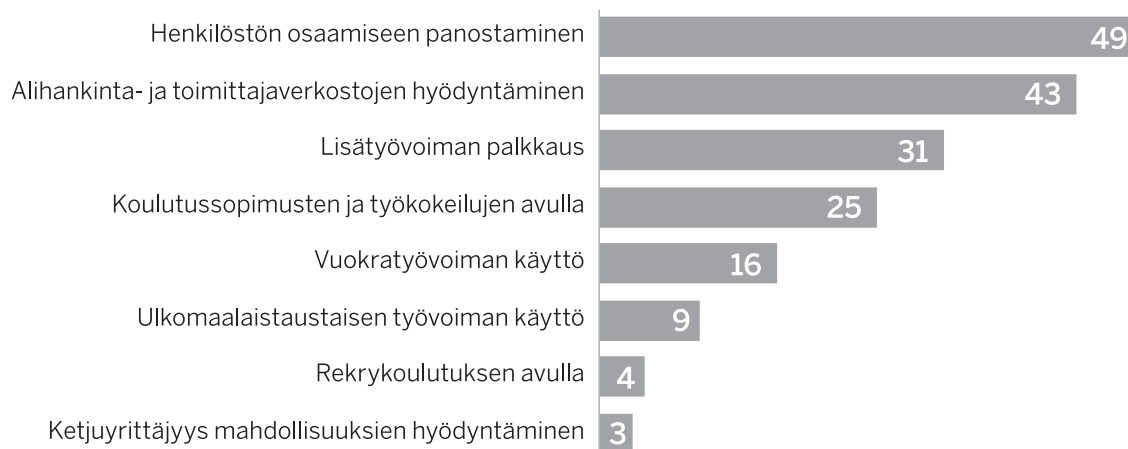
ja rakentamisessa osaavan työvoiman puute on suuri ongelma.

Työvoiman puute estää yrityksiä kasvamasta. Reilusti yli puolet yrityksistä kokee osaavan ja yrityksen tarpeita vastaavan työvoiman saatavuuden rajoittavan jossain määrin kasvua. Yhteensä 15 prosenttia pitää tätä merkittävänä kasvun esteenä. Pahimpana ongelmana näyttää rakentamisessa. Myös työn sivukulut erottuvat merkittävänä työllistämisen esteenä yrityksissä, joilla olisi

Kuva 22: Työllistämisen pahin este, % pk-yrityksistä

Kuva 23: Keinot varmistaa osaavan työvoiman saanti, %

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

tarvetta tai mahdollisuuksia palkata lisähenkilökuntaa. Tällä kertaa 45 prosenttia yrityksistä kokee, että heillä ei ole tarvetta työllistää tai että tämän hetkinen kysyntä on riittämätöntä lisätyövoiman palkkaamiseen.

Yritykset turvaavat osaavan työvoiman saantia pääosin panostamalla henkilöstön osaamiseen sekä hyödyntämällä alihankinta- ja toimittajaverkostoja. Henkilöstön kehittämiseen panostetaan suhteellisesti eniten palveluissa ja kaupassa. Vastaavasti rakentamisessa ja teollisuudessa panostetaan alihankintaverkostojen rakentamiseen. Uusien työntekijöiden palkkaaminen on myös yksi keskeisistä keinoista turvata osaavan työvoiman saanti. Koulutus- ja oppisopimusten hyödyntäminen koetaan niin ikään tärkeiksi keinoiksi.

Yritykset turvaavat osaavan työvoiman saantia pääosin panostamalla henkilöstön osaamiseen sekä

hyödyntämällä alihankinta- ja toimittajaverkostoja. Henkilöstön kehittämiseen panostetaan suhteellisesti eniten kaupan alalla ja alihankintaverkostoihin rakentamisessa. Uusien työntekijöiden palkkaaminen on myös yksi keskeisistä keinoista turvata osaavan työvoiman saanti. Koulutus- ja oppisopimusten hyödyntäminen koetaan niin ikään tärkeiksi keinoiksi.

Yritykset turvaavat osaavan työvoiman saantia pääosin panostamalla henkilöstön osaamiseen sekä hyödyntämällä alihankinta- ja toimittajaverkostoja. Henkilöstön kehittämiseen panostetaan suhteellisesti eniten kaupan alalla ja alihankintaverkostoihin rakentamisessa. Uusien työntekijöiden palkkaaminen on myös yksi keskeisistä keinoista turvata osaavan työvoiman saanti. Koulutus- ja oppisopimusten hyödyntäminen koetaan niin ikään tärkeiksi keinoiksi.

Taulukko 24: Pk-yrityksen työllistämisen pahin este, %

	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Ei tarvetta työllistää	30	18	20	28	35
Pahin este niissä yrityksissä, joissa tarvetta työllistää					
Työvoiman saatavuus	22	29	28	18	21
Kysynnän epävakaus	15	21	16	12	14
Työn sivukulut	10	10	11	11	9
Irtisanomiseen liittyvä riski	7	6	9	10	6
Osa-aikaisen työntekijän palkkaamisen vaikeus	5	4	4	6	5
Palkkataso	3	4	3	5	3
Muu lainsäädäntö/työehtosopimus	3	3	4	3	3
Verotus	2	3	2	4	1
Muu	2	3	1	2	2

Taulukko 25: Osaavan työvoiman saatavuuden vaikutus, %

	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
On kasvun merkittävä este	15	16	17	12	15
Rajoittaa jossain määrin kasvua	44	49	51	45	41
Yritys saa riittävästi osaavaa työvoimaa	41	35	33	43	44

5.4 SUHDANNETILANTEeseen SOPEUTUMINEN

Kansantalouden useita vuosia jatkunut kasvu on näkynyt pk-yritysten sopeuttamisen tarpeen vähentymisenä pidemmällä aikavälillä. Tilanne kuitenkin muuttui tässä barometrissa ja nyt entistä useampi yritys joutuu suunnittelemaan toiminnan sopeuttamista. Nyt 16 prosenttia pk-yrityksistä on siinä tilanteessa, että ne suunnittelevat sopeuttamistoimia. Toimialoittain tarkasteltuna teollisuudessa ja rakentamisessa sopeuttamistarve on hieman lisääntynyt, mutta kaupassa ja palveluissa tilanne on säilynyt vuoden takaisella tasolla.

Jos yritys päätyy sopeuttamaan, lomautukset ja erilaiset työaikajärjestelyt ovat ensisijaisia keinoja. Lomautukset ovat käytetyimpiä sopeuttamistoimia

teollisuudessa ja rakentamisessa. Työaikajärjestelyt ovat taas suosioissa palveluissa ja kaupan alalla. Vain alla kymmenesosa pk-yrityksistä käyttää tilapäisiä palkan alennuksia sopeuttamistoimena. Tätä suositetaan yleisemmin pienissä yrityksissä kuin suurissa, joissa sitä käytetään erittäin vähän.

Sopeuttamistoimien tarve on sitä yleisempää, mitä suurempiin pk-yrityksiin mennään. Tarkasteltaessa yrityksiä niiden kasvuhakuisuuden suhteen sopeuttamistoimia suunnitellaan tehtäväksi eniten toimintaansa alas ajavissa yrityksissä. Hieman yllättäen vähiten sopeuttamistoimia suunnittelevat yritykset, joilla ei ole kasvutavoitteita.

Kuva 24: Pk-yritysten suunnittelemat sopeuttamistoimet, % pk-yrityksistä, jotka suunnittelevat tekevänsä toimia */

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

Taulukko 26: Pk-yritysten suunnitellut sopeuttamistoimet toimialoittain, % */

	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Suunnittelemassa sopeuttamistoimia	16	26	20	16	14
Sopeuttamistoimet yrityksissä, jotka ovat suunnittelemassa					
Lomautukset	40	58	54	35	31
Työaikajärjestelyt	39	40	36	39	41
Liiketoiminnan karsiminen ja keskittyminen ydinalueelle	28	25	27	31	28
Irtisanomiset	16	24	15	18	14
Muiden työvoimakustannusten karsiminen	12	13	8	18	11
Alihankinnan vähentäminen tai siirtäminen	9	24	8	7	7
Tilapäiset palkan alennukset	8	6	9	7	9
Muut	27	18	20	25	33

*/ Vastajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

Taulukko 27: Pk-yritysten suunnitellut sopeuttamistoimet kokoluokittain, % */

	alle 5 henkilöä	5–9 henkilöä	10–19 henkilöä	20–49 henkilöä	yli 50 henkilöä
Suunnittelemassa sopeuttamistoimia	12	20	22	24	24
Sopeuttamistoimet yrityksissä, jotka ovat suunnittelemassa					
Liiketoiminnan karsiminen ja keskittyminen ydinalueelle	33	24	25	24	21
Työaikajärjestelyt	31	52	44	35	44
Lomautukset	19	48	61	64	67
Tilapäiset palkan alennukset	14	4	3	3	4
Muiden työvoimakustannusten karsiminen	12	17	5	9	6
Alihankinnan vähentäminen tai siirtäminen	9	10	7	10	11
Irtisanomiset	7	21	22	24	34
Muut	34	22	17	26	25

5.5 ILMASTONMUUTOKSEN HILLITSEMINEN

Ilmastonmuutos ja sen aiheuttamat haasteet ympäristölle, taloudelle ja hyvinvoinnille ovat nousseet laajasti yhteiskunnalliseen keskusteluun. Yrityksillä on iso rooli ilmastonmuutoksen hillinnässä, etenkin puhtaisten ratkaisujen ja teknologioiden kehittäjinä sekä vähähiilisten ja energiatehokkaiden toimintatapojen toteuttajina.

Pk-yritykset näkevät ilmastonmuutoksen hillitsemistoimien tuovan tasavertaisesti mahdollisuuksia ja haasteita. Yhteensä 24 prosenttia näkee päästövähennysoimien tuovan liiketoimintaan lisää mahdollisuuksia. Vastaava määrä koee hillitsemistoimet haasteena. Noin puolet näkee, että päästövähennykset eivät vaikuta yritykseen mitenkään.

Tilanne kuitenkin muuttuu, kun katsotaan yritysten kasvuhakuisuutta: kasvua hakevissa yrityksissä mahdollisuuksia nähdään huomattavasti enemmän kuin vaikeuksia. Voimakkaasti kasvu-

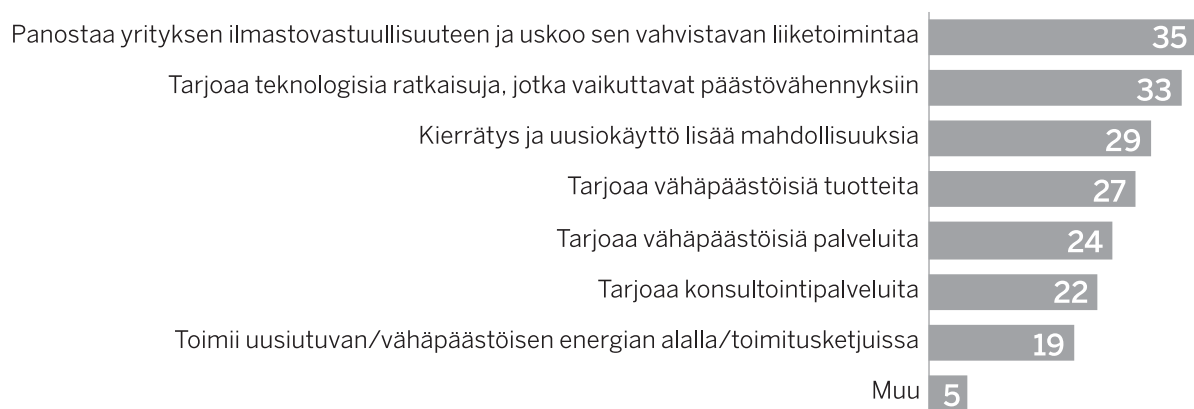
hakuisista pk-yrityksistä 42 prosenttia ja mahdollisuuksien mukaan kasvavista 31 prosenttia koee ilmastotoimissa mahdollisuuksia. Yhteensä 15 prosenttia voimakkaasti kasvuhakuisista yrityksistä ja 22 prosenttia mahdollisuuksien mukaan kasvavista näkee päästövähennyksen tuovan haasteita liiketoiminnalle.

Niistä yrityksistä, jotka kokevat ilmastotoimet mahdollisuuksina, 35 prosenttia kertoo ilmastovastuullisuuden tuovan lisää potentiaalia liiketoimintaan. Kolmannes mahdollisuuksia näkevistä yrityksistä tarjoaa teknologiaratkaisuja, joilla vaikutetaan päästövähennyksiin. Voimakkaasti kasvuhakuisista yrityksistä jopa 44 prosenttia toimittaa teknologiaratkaisuja. Myös kierrätyksen ja uusiokäytön lisäämisen koetaan tuovan liiketoimintaan lisää virtaa. Vähäpäästöisiä tuotteita tuottaa noin neljännes vastaajista. Lähes saman verran tarjoaa

Kuva 25: Ilmastonmuutoksen hillitsemistoimien vaikutukset yrityksiin, %

Kuva 26: Yritysten mahdollisuudet ilmastonmuutoksen hillitsemisessä %, */

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

ilmastoystävällisiä palveluita. Noin viidennes näkee alan konsultointipalveluissa liiketoimintamahdollisuuksia. Myös vähäpäästöisessä energiatuotannossa näkee joka viidennes yritys mahdollisuuksia.

Yrityksistä vain viidennes on kartoittanut liiketoiminnan ilmastovaikutuksia. Viimeisen vuoden aikana kuitenkin lähes 70 prosenttia on toteuttanut lisätoimia, joilla vähennetään oman toiminnan päästöjä. Kierrätystä on tehostanut 38 prosenttia pk-yrityksistä. Joka viides on tehostanut vuoden aikana materiaalin sekä tuotteiden käyttöä. Omaa hiilijalanjälkeä on kompensoinut neljä prosenttia yrityksistä. Yritykset ovat tehneet muita toimia 10–20 prosentin välillä. Tulokset kertovat pääosin uusista,

viimeisen vuoden aikana toteutetuista toimista, eivätkä näin kuvaa kaikkea yritysten toteuttamaa ilmastovastuullisuustoimintaa.

Keskeisimmät ajurit ilmastopäästöjä vähentäviin toimiin ryhtymisessä ovat yrityksen arvot ja strategia. Yli puolet ilmastopäästöjä hillitsevistä toimista tehdään näiden takia. Lisäksi yrityskuvan rakentaminen ohjaa kolmannesta päästövähennyksiä toteuttaneista yrityksistä. Myös kustannussäästöt ja tehokkuuden lisääntyminen ovat keskeisiä motivaation lähteitä päästöjä vähentäviin tekoihin. Toimitusketjun ja asiakasryhmän paine tuottaa ilmastotekoja jo kymmenellä prosentilla pk-yrityksiä. Lainsäädännön velvoitteet ovat noin viidenneksellä toimien takana.

Kuva 27: Yritysten toteuttamat ilmastotoimet viimeisen 12 kuukauden aikana %, */

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

Kuva 28: Kannustimet ilmastopäästöjä vähentäviin toimiin %, */

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

Taulukko 28: Ilmastomuutoksen hillitsemistoimien vaikutukset yrityksiin kasvuhakuisuuden mukaan, %

	Kaikki yritykset	Voimakkaasti kasvuhakuiset	Kasvuhakuiset	Asemansa säilyttäjät	Ei kasvutavoitteita	Toimintaansa lopettavat
Luo merkittävästi lisää mahdollisuuksia liiketoimintaan	6	17	8	3	2	4
Luo jonkin verran lisää mahdollisuuksia liiketoimintaan	18	27	23	16	12	4
Ei merkitystä liiketoimintaan	52	41	47	51	61	73
Luo jonkin verran haasteita liiketoimintaan	18	11	18	21	19	12
Luo merkittäviä haasteita liiketoimintaan	6	4	4	9	7	7

5.6 OMISTAJANVAIHDOKSET

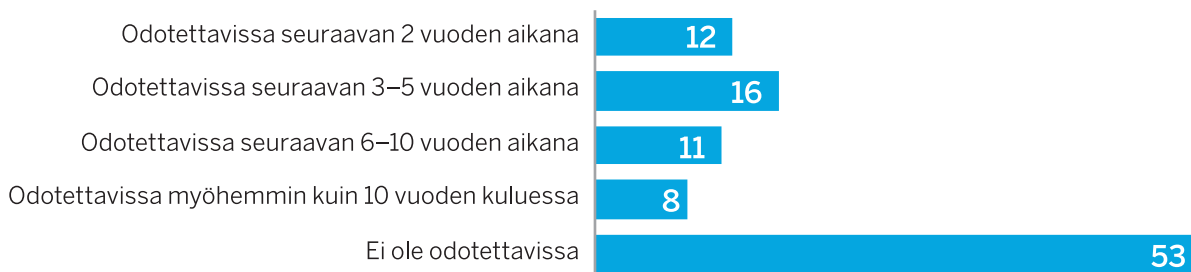
Liiketoiminnan siirtäminen yrityskaupan, sukupolvenvaihdoksen tai yrityksen muun omistajan vaihdoksen myötä luo yritystoiminnalle mahdollisuuden jatkaa. Pk-yrityksistä lähes puolet suunnittelee toteuttavansa omistajanvaihdoksen tulevaisuudessa. Yhteensä 28 prosenttia odottaa sen toteutuvan jo seuraavan viiden vuoden aikana. Ennen vuotta 1990 yritystoiminnan aloittaneista jopa 43 prosenttia suunnittelee liiketoiminnan siirtämistä viiden vuoden sisällä. Suhteellisesti eniten omistajanvaihdoksia harkitaan kaupan alalla, jossa omistajanvaihdos on odotettavissa kymmenen vuoden aikana 62 prosentissa yrityksistä.

Omistajanvaihdos antaa mahdollisuuden säilyttää yrityksen saavutukset ja kehittää yritystä eteenpäin. Pk-yrityksistä noin puolet seuraa aktiivisesti yrityksen arvon kehittymistä. Yleisintä tämä on voimakkaasti kasvuhakuisissa yrityksissä, joista 73 prosenttia kiinnittää säännöllisin väliajoin huomiota yrityksen arvoon.

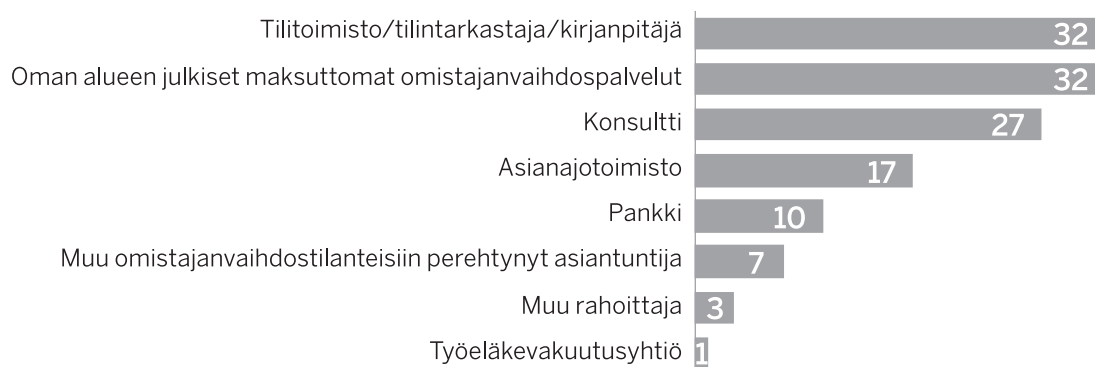
Onnistunut omistajanvaihdos vaatii hyvää valmistelua. Omistajanvaihdoksessa tarvitaan useasti myös ulkopuolista neuvontaa. Pk-yrityksistä 32 prosenttia kääntyisi ensisijaisesti tilitoimistojen puoleen apua tarvittaessa. Saman verran kääntyisi oman alueen julkisiin maksuttomiin omistajanvaihdospalveluihin. Nämä ovat erityisesti pienten yritysten suosiossa. Konsultteja ja asianajajatoimistoja käyttäisivät laajemmin suurimmat yritykset.

Yrityksen laajentamista tai perustamista harkitsevalle yrityksen tai liiketoiminnan ostaminen on varteenotettava vaihtoehto. Pk-yrityksistä 11 prosenttia on kiinnostunut ostamaan yrityksen tai liiketoiminnan seuraavan kahden vuoden aikana ja yhteensä 18 prosentilla yrityksistä on kiinnostusta laajentamiseen oston kautta seuraavan kymmenen vuoden aikana. Ostohalukkaista yrityksistä ulkopuolista rahoitusta tarvitsee 78 prosenttia yrityksistä. Eniten rahoitusta tarvitaan rakentamisessa.

Kuva 29: Pk-yritysten suunnittelemat omistajanvaihdokset, %

Kuva 30: Omistajanvaihdoksia suunnittelevien pk-yritysten avun lähteet, %

5.7 PUHELINMARKKINOINTI

Puhelinmyynti tai telemarkkinointi on etämyynnin ja suoramarkkinoinnin muoto, jossa tarjolla olevaa tuotetta markkinoidaan, ja kauppa tehdään puhelimitse. Pk-yrityksistä reilut 15 prosenttia tekee puhelinmarkkinointia. Toimialaoittain tarkasteltuna puhelinmarkkinointi on suosituinta kaupassa, jossa joka neljän pk-yritys tekee puhelinmarkkinointia. Vastaavasti rakennusalaalla puhelinmarkkinointia käytetään vähemmän kuin muilla toimialoilla. Rakennusalan pk-yrityksistä puhelinmarkkinointia harjoitti vain joka kymmenes yritys.

Puhelinmarkkinoinnin asiakkailta on tiettyjä oikeuksia, jotka määritellään kuluttajansuojalaissa. Osa asiakkaista kokee puhelinmyynnin häiritseväksi. Asiakkaalla on nykyisin oikeus kieltäytyä puhelinmyynnistä markkinointikiellon avulla. Hän voi myös ilmoittautua rekisteriin, joka kieltää puhelinmyynnin. Tämän lisäksi on joissain yhteyksissä esitetty, että kuluttajalle suunnatussa puhelinmarkkinoinnissa pitäisi edellyttää kuluttajan ennakkosuostumus.

Mikäli tällainen pakko tulisi, puhelinmarkkinointia harjoittavista pk-yrityksistä noin kolmannes luopuisi puhelinmarkkinoinnista ja käyttäisi muita markkinakanavia. Vajaa kolmannes vähentäisi puhelinmarkkinointia ja käyttäisi muita markkinakanavia. Pk-yrityksistä lähes kolmannes ilmoitti, ettei tällaisella toimenpiteellä olisi mitään vaikutusta yrityksen puhelinmarkkinointiin. Viidelle prosentille puhelinmarkkinointia käyttävistä pk-yrityksistä tällainen rajoitus merkitsisi yritystoiminnan loppumista.

Markkinointi on alkanut siirtyä entistä voimakkaammin internetiin. Esimerkiksi sähköpostimarkkinointi on osittain syrjäyttänyt puhelinmyynnin. Tämä kehityskulku vahvistuisi, jos kuluttajalle suunnatussa puhelinmarkkinoinnissa pitäisi edellyttää kuluttajan ennakkosuostumus. Peräti 64 prosenttia puhelinmarkkinointia käyttävistä yrityksistä ilmoitti lisäävänsä sähköistä suoramarkkinointia, jos puhelinmarkkinoinnissa pitäisi edellyttää ennakkosuostumus.

Kuva 31: Puhelinmarkkinoiden käyttö pk-yrityksissä, %

6. Yhteenvedo alueellisista tuloksista

Suhdanneodotukset eivät ole juuri muuttuneet viime syksystä. Koko maan saldoluku laski yhdellä yksiköllä puolen vuoden takaisesta, ollen nyt yhdeksän. Odotukset ovat siis yhä varovaisen positiiviset.

Korkeimmat suhdanneodotukset ovat pääkaupunkiseudulla, jossa saldoluku oli 22. Myös Satakunnassa näkymät ovat selvästi muuta maata korkeammalla. Siellä saldoluku kasvoi myös eniten viime syksyn barometriin nähden. Hieman muuta maata korkeammat odotukset ovat myös Pohjois-Pohjanmaalla ja Lapissa. Heikoimmat näkymät ovat Kainuussa, Pohjanmaalla, Kymenlaaksossa ja Pohjois-Karjalassa, jossa suhdanneodotusten saldoluvut ovat miinuksella. Suurin pudotus viime syksystä nähtiin Kanta-Hämeessä, jossa saldoluku tippui 16 yksiköllä.

Henkilöstöodotukset pysyivät koko maassa viime syksyn lukemissa. Selvästi muuta maata positiivisemmat näkymät ovat Helsingissä ja Pääkaupunkiseudulla. Viime syksystä saldoluku nousi eniten Keski-Suomessa, Pohjanmaalla ja Keski-Pohjanmaalla. Muutamalla alueella nähtiin viime syksyn barometristä poiketen myös negatiivisia muutoksia henkilöstöodotuksia. Pohjois-Karjalassa saldoluku on miinus kuusi ja Kainuussa miinus kaksi. Pohjois-Karjalassa saldoluku tippui

puolen vuoden takaisesta 20 yksikköä.

Pk-sektorin vientiyrittysten usko viennin vetämiseen on yhä kohtalaista. Korkeimmat odotukset viennin kasvusta ovat Pohjois-Pohjanmaalla ja Varsinais-Suomessa, saldolukujen ollessa 39 ja 32. Huonoimmat näkymät viennissä on Etelä-Pohjanmaalla, jossa saldoluku on hieman miinuksella. Myös Keski-Pohjanmaalla vientinäkymät ovat selvästi muuta maata alavireisemmät.

Tuonnin odotukset koko maassa ovat samansuuntaiset kuin syksyllä. Suurimmat odotukset ovat Kymenlaaksossa ja Pohjois-Pohjanmaalla. Heikoimmat näkymät tuonnin suhteen ovat viime syksyn tapaan Kainuussa. Nyt saldoluku painui selvästi miinukselle ollen –22. Suurin pudotus puolessa vuodessa tapahtui Etelä-Pohjanmaalla, saldoluvun vajotessa 39 yksiköllä.

Koko maan investointien saldoluku on jälleen miinusmerkkinen. Tämä ei tiedä hyvää pitkän aikavälin kasvun kannalta. Investointiodotusten osalta vain Päijät-Hämeessä, Helsingissä ja Pääkaupunkiseudulla on positiiviset näkymät. Eniten nousua puolessa vuodessa on tapahtunut Satakunnassa ja Pohjois-Savossa. Huolestuttavimmat näkymät investoinneissa ovat Keski-Pohjanmaalla ja Kainuussa, saldolukujen ollessa –17.

Taulukko 29: Suhdannenäkymät osatekijöittäin seuraavan 12 kuukauden aikana

	Yleiset suhdannenäkymät	Liikevaihto	Henkilökunnan määrä	Investointien arvo	Vientiyritysten odotukset viennin arvosta	Tuontiyritysten odotukset tuonnin arvosta	Tuotantokustannukset	Kannattavuus	Vaka-varaisuus	Innovaatiot, tuotanto ja tuotteiden kehitys
Helsinki	16	32	20	2	20	25	33	18	28	22
Pääkaupunki-seutu	22	36	19	1	31	36	35	23	27	20
Uusimaa	6	22	8	-2	20	13	37	6	14	13
Varsinais-Suomi	4	20	5	-4	32	15	39	3	14	14
Satakunta	18	19	7	-3	19	6	38	14	19	20
Kanta-Häme	2	9	4	-9	9	30	46	0	14	7
Päijät-Häme	6	24	9	4	24	11	36	12	26	10
Pirkanmaa	3	18	6	-6	31	13	36	8	19	10
Kymenlaakso	-1	12	1	-13	12	53	45	0	13	9
Etelä-Karjala	4	8	6	-3	34	35	34	-7	6	10
Etelä-Savo	4	14	1	-15	24	51	37	10	22	14
Pohjois-Savo	7	27	6	-2	25	23	36	5	17	12
Pohjois-Karjala	-1	10	-6	-11	10	3	45	-1	6	6
Keski-Suomi	5	24	9	-9	16	26	33	12	22	19
Etelä-Pohjanmaa	2	9	2	-9	-2	2	30	2	20	8
Pohjanmaa	-2	19	10	-4	25	20	40	10	17	23
Keski-Pohjanmaa	7	24	10	-17	3	5	32	6	27	10
Pohjois-Pohjanmaa	11	28	12	0	39	51	36	14	25	16
Kainuu	-4	3	-2	-17	23	-22	23	5	12	6
Lappi	12	16	1	-12	30	18	34	7	17	8
Koko maa	9	22	9	-4	24	23	36	10	20	15

Pk-yritysbarometrin aluejako

1. **Uusimaa, erilliset raportit:**

- Helsinki
- Pääkaupunkiseutu (pl. Helsinki)
- Uusimaa (pl. Helsinki ja Pääkaupunkiseutu)

2. **Varsinais-Suomi**

3. **Satakunta**

4. **Kanta-Häme**

5. **Päijät-Häme**

6. **Pirkanmaa**

7. **Kymenlaakso**

8. **Etelä-Karjala**

9. **Etelä-Savo**

10. **Pohjois-Savo**

11. **Pohjois-Karjala**

12. **Keski-Suomi**

13. **Etelä-Pohjanmaa**

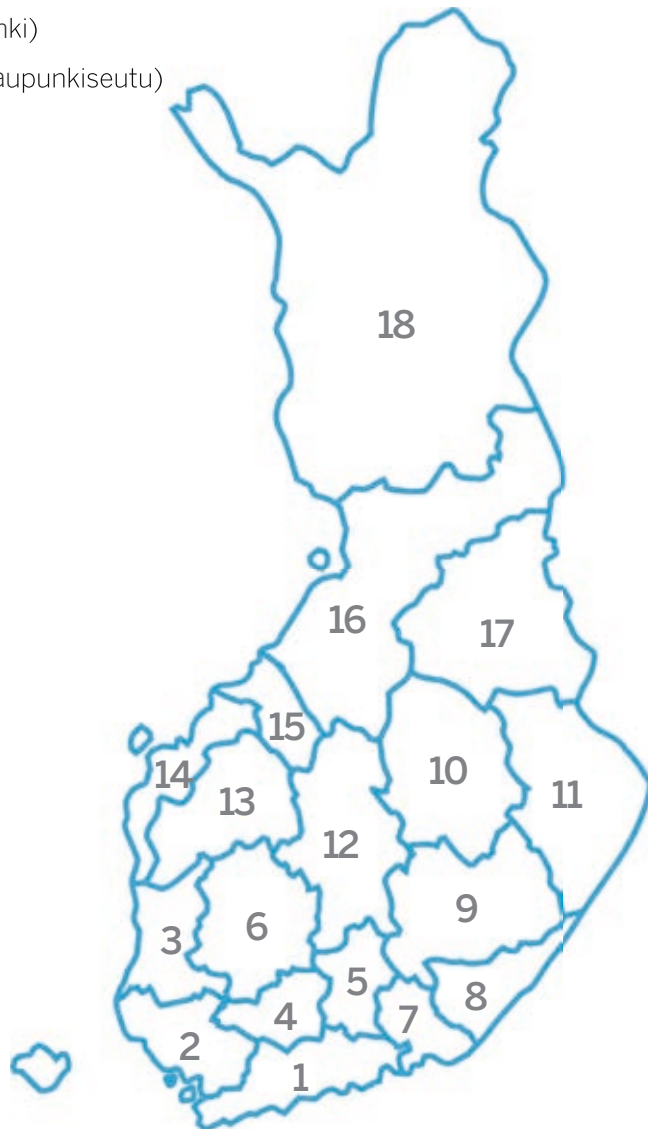
14. **Pohjanmaa**

15. **Keski-Pohjanmaa**

16. **Pohjois-Pohjanmaa**

17. **Kainuu**

18. **Lappi**

Lisäksi tehdään raportit Hämeen, Kaakkois-Suomen, Pohjanmaan ja Uudenmaan ELY-alueille sekä Keski-Pohjanmaan Yrittäjien alueelle.

SUOMEN YRITTÄJÄT

Mannerheimintie 76 A, 00250 Helsinki
 PL 999, 00101 Helsinki
 toimisto@yrittajat.fi, puhelin 09 229 221
 yrittajat.fi

ETELÄ-KARJALAN YRITTÄJÄT

Valtakatu 51, 53100 Lappeenranta
 www.yrittajat.fi/etelakarjala
 ekytoimisto@yrittajat.fi, puh. 050 325 7518

ETELÄ-POHJANMAAN YRITTÄJÄT

Alvar Aallon katu 3, 60100 Seinäjoki
 www.yrittajat.fi/etelapohjanmaa
 epy@yrittajat.fi, puh. 06 420 5000

ETELÄ-SAVON YRITTÄJÄT

Maaherrankatu 14, 50100 Mikkeli
 www.yrittajat.fi/etelasavo
 esy@yrittajat.fi, puh. 0500 651 312

HELSINGIN YRITTÄJÄT

Urho Kekkosen katu 2 C, 00100 Helsinki
 www.yrittajat.fi/helsinki
 toimisto.helsinki@yrittajat.fi, puh. 050 575 2353

HÄMEEN YRITTÄJÄT

Sibeliuksenkatu 11 A 1, 13100 Hämeenlinna
 www.yrittajat.fi/hame
 hame@yrittajat.fi, puh. 010 229 0390

KAINUUN YRITTÄJÄT

Kauppakatu 26 A, 87100 Kajaani
 www.yrittajat.fi/kainuu
 kainuu@yrittajat.fi, puh. 044 7287 101

KESKI-POHJANMAAN YRITTÄJÄT

Ristirannankatu 1, 67100 Kokkola
 www.yrittajat.fi/keskipohjanmaa
 kpy@yrittajat.fi, puh. 06 831 5292

KESKI-SUOMEN YRITTÄJÄT

Kauppakatu 28 B, 40100 Jyväskylä
 www.yrittajat.fi/keskisuomi
 ksy@yrittajat.fi, puh. 010 425 9200

KYMEN YRITTÄJÄT

Käsityöläiskatu 4, 45100 Kouvola
 www.yrittajat.fi/kymi
 toimisto.kymi@yrittajat.fi, puh. 044 012 4190

LAPIN YRITTÄJÄT

Aittatie 3, 96100 Rovaniemi
 www.yrittajat.fi/lappi
 toimisto.lappi@yrittajat.fi, puh. 0400 898 200

PIRKANMAAN YRITTÄJÄT

Kehräsaari B, 2. krs, 33200 Tampere
 www.yrittajat.fi/pirkanmaa
 toimisto@pirkanmaanyrittajat.fi, puh. 03 251 6500

POHJOIS-KARJALAN YRITTÄJÄT

Länsikatu 15, 80110 Joensuu
 www.yrittajat.fi/pohjoiskarjala
 merja.blomberg@yrittajat.fi, puh. 050 367 5194

POHJOIS-POHJANMAAN YRITTÄJÄT

Isokatu 4, 90100 Oulu
 www.yrittajat.fi/pohjoispohjanmaa
 ppy@yrittajat.fi, puh. 010 322 1980

PÄIJÄT-HÄMEEN YRITTÄJÄT

Vesijärvenkatu 15, 15140 Lahti
 www.yrittajat.fi/paijathame
 toimisto@phyrittajat.fi, puh. 050 566 0343

PÄÄKAUPUNKISEUDUN YRITTÄJÄT

Otakaari 5 A, 02150 Espoo
 www.yrittajat.fi/paakaupunkiseutu
 psy@yrittajat.fi, puh. 010 422 1400

RANNIKKO-POHJANMAAN YRITTÄJÄT

Raastuvankatu 12-14 D, 65100 Vaasa
 www.yrittajat.fi/rannikkopohjanmaa
 toimisto.rannikko-pohjanmaa@yrittajat.fi,
 puh. 050 463 2370

SATAKUNNAN YRITTÄJÄT

Isolinnankatu 24, 28100 Pori
 www.yrittajat.fi/satakunta
 satakunta@yrittajat.fi, puh. 050 312 9301

SAVON YRITTÄJÄT

Kauppakatu 28 B, 3. krs, 70110 Kuopio
 www.yrittajat.fi/savo
 savo@yrittajat.fi, puh. 044 368 0507

UUDENMAAN YRITTÄJÄT

Rantakatu 1, 2. krs, 04400 Järvenpää
 www.yrittajat.fi/uusimaa
 uusimaa@yrittajat.fi, puh. 010 231 3050

VARSINAIS-SUOMEN YRITTÄJÄT

Brahenkatu 20, 20100 Turku
 www.yrittajat.fi/varsinaissuomi
 vsy@yrittajat.fi, puh. 02 275 7100

FINNVERA OYJ

Vaihde 029 460 11
Puhelinpalvelu 029 460 2580
Sähköposti etunimi.sukunimi@finnvera.fi
www.finnvera.fi

PÄÄKONTTORIT

HELSINKI

Porkkalankatu 1, PL 1010, 00101 Helsinki

KUOPIO

Kallanranta 11, PL 1127, 70111 Kuopio

TOIMIPISTEET

HELSINKI

Porkkalankatu 1, PL 1010, 00101 Helsinki

JOENSUU

Länsikatu 15, rak. 3 B, 80110 Joensuu

JYVÄSKYLÄ

Piippukatu 11, 40100 Jyväskylä

KAJAANI

Kalliokatu 4, 87100 Kajaani

KUOPIO

Kallanranta 11, PL 1127, 70111 Kuopio

LAHTI

Askonkatu 2, 7. krs, 15140 Lahti

LAPPEENRANTA

Brahenkatu 4, 53100 Lappeenranta

MIKKELI

Jääkärintie 10 A, 2. krs, 50100 Mikkeli

OULU

Sepänkatu 20, 90100 Oulu

PORI

Itäpuisto 7, 5. krs, 28100 Pori

ROVANIEMI

Rovakatu 28, 96200 Rovaniemi

SEINÄJOKI

Frami D, Tiedekatu 2, 60320 Seinäjoki

TAMPERE

Kalevantie 2, 33100 Tampere

TURKU

Humalistonkatu 1, 20100 Turku

VAASA

Virastotalo, Wolffintie 35, 65200 Vaasa

PIETARIN EDUSTUSTO

FINNVERA PLC

**REPRESENTATIVE OFFICE
IN ST. PETERSBURG**

Finland House
Ul. Bolshaya Konyushennaya 4-6-8
191186 St. Petersburg, Russia

PL 150, 53501 Lappeenranta
puh. +358 405 088 956

OSLON EDUSTUSTO

Thomas Heftyes gate 1,
0244 Oslo, Norway
puhelin +47 9542 2 131,
+358 40 5019 2906

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ

Aleksanterinkatu 4, 00170 Helsinki
puhelin 029 506 0000
www.tem.fi

ETELÄ-POHJANMAAN ELY-KESKUS

Alvar Aallon katu 8, 60100 Seinäjoki
Vaasan toimipaikka
Wolffintie 35, 6. krs, 65100 Vaasa
Kokkolan toimipaikka
Pitkäsillankatu 15, 67100 Kokkola
puhelin 0295 027 500
ely-keskus.fi/etela-pohjanmaa

ETELÄ-SAVON ELY-KESKUS

Jääkärintie 14, 50100 Mikkeli
puhelin 0295 024 000
ely-keskus.fi/etela-savo

HÄMEEN ELY-KESKUS

Kirkkokatu 12, 15140 Lahti
Hämeenlinnan toimipaikka
Birger Jaarlin katu 15, 13100 Hämeenlinna
puhelin 0295 025 000
ely-keskus.fi/hame

KAAKKOIS-SUOMEN ELY-KESKUS

Salpausselänkatu 22, 45100 Kouvola
Lappeenrannan toimipaikka
Villimiehenkatu 2 B, 53100 Lappeenranta
puhelin 0295 029 000
ely-keskus.fi/kaakkois-suomi

KAINUUN ELY-KESKUS

Kalliokatu 4, 87100 Kajaani
puhelin 0295 023 500
ely-keskus.fi/kainuu

KESKI-SUOMEN ELY-KESKUS

Cygnaeuksenkatu 1, 40100 Jyväskylä
puhelin 0295 024 500
ely-keskus.fi/keski-suomi

LAPIN ELY-KESKUS

Hallituskatu 3 B, 96100 Rovaniemi
Kemin toimipaikka
Valtakatu 28, 94100 Kemi
puhelin 0295 037 000
ely-keskus.fi/lappi

PIRKANMAAN ELY-KESKUS

Yliopistonkatu 38 (Attila), 33100 Tampere
puhelin 0295 036 000
ely-keskus.fi/pirkanmaa

POHJANMAAN ELY-KESKUS

Wolffintie 35 B, 5. krs, 65200 Vaasa
Kokkolan toimipaikka
Pitkäsillankatu 15, 67100 Kokkola
puhelin 0295 028 500
ely-keskus.fi/pohjanmaa

POHJOIS-KARJALAN ELY-KESKUS

Kauppakatu 40 B, 3. krs., 80100 Joensuu
puhelin 0295 026 000
ely-keskus.fi/pohjois-karjala

POHJOIS-POHJANMAAN ELY-KESKUS

Veteraaninkatu 1, 90100 Oulu
puhelin 0295 038 000
ely-keskus.fi/pohjois-pohjanmaa

POHJOIS-SAVON ELY-KESKUS

Kallanranta 11, 70100 Kuopio
Joensuun toimipaikka
Kauppakatu 40 B, 80100 Joensuu
puhelin 0295 026 500
Mikkelin toimipaikka
Jääkärintie 14, 50100 Mikkeli
www.ely-keskus.fi/pohjois-savo

SATAKUNNAN ELY-KESKUS

Yrjönkatu 20, 28100 Pori
puhelin 0295 022 000
ely-keskus.fi/satakunta

UUDENMAAN ELY-KESKUS

Opastinsilta 12 B, 5. krs, 00520 Helsinki
puhelin 0295 021 000
ely-keskus.fi/uusimaa

VARSINAIS-SUOMEN ELY-KESKUS

Itsenäisyydenaukio 2, 20800 Turku
puhelin 0295 022 500
ely-keskus.fi/varsinais-suomi
Porin toimipiste
Yrjönkatu 20, 28100 Pori
puhelin 0295 022 500

Suomen Yrittäjät
Mannerheimintie 76 A,
00250 HELSINKI
PL 999, 00101 HELSINKI

puhelin 09 229 221

yrittajat.fi

Finnvera Oyj
Porkkalankatu 1,
PL 1010, 00101 Helsinki
Kallanranta 11,
PL 1127, 70111 Kuopio

Valtakunnallinen vaihde:
020 460 11
finnvera.fi

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Työ- ja elinkeinoministeriö
Aleksanterinkatu 4,
00170 Helsinki

puhelin 010 606 000

tem.fi